

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE BAĞLI SU
KITLIĞI VE ZORUNLU GÖÇ:
TÜRKİYE’NİN GÜNEYDOĞUSUNDA
SURİYELİ KADIN GÖÇMENLERİN
KIRILGANLIKLARI

Derleme Makale

Makale Gönderim Tarihi: 29 Ekim 2025

Makale Kabul Tarihi: 3 Ağustos 2026

Yazar Bilgileri:

• Elif BAYKAL

Bağımsız Araştırmacı

elifbaykall05@gmail.com

ORCID: 0009-0001-5934-4890

Özet

Arka plan: Günümüzde iklim değişikliği ve su krizinin etkileri, toplumun farklı kesimleri tarafından daha hissedilir hale gelmektedir. Bu durum, özellikle ekonomik, sosyal ve siyasi nedenlerle zorunlu göç eden kadınları yaşam koşulları açısından giderek daha savunmasız bir konuma düşürmektedir.

Amaç: Çalışma, kadın göçmenlerin iklim değişikliği ve su krizleriyle bağlantılı sosyo-ekolojik risklerden nasıl etkilendiklerine dair genel bir çerçeve sunmayı; ayrıca iklim politikalarına dayalı kırılganlıklarına ilişkin farkındalığı artırmayı ve toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlik tartışmalarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda odak bölge olarak Türkiye'de su kıtlığının en belirgin olduğu ve Suriyeli göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı alanlardan biri olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi seçilmiştir.

Yöntem: Çalışma, birincil veri toplamaya dayanmayan bir derleme niteliğindedir ve mevcut bilgi birikiminin sistematik olarak incelenmesi üzerine kurgulanmıştır. Bu doğrultuda, ulusal ve uluslararası akademik literatür, saha raporları, resmi veri setleri ile ikincil nitelikteki istatistiksel veriler taranmıştır. Kaynak seçimi, göç, toplumsal cinsiyet, iklim değişikliği ve suya erişim temalarını ele alan güncel ve bilimsel nitelikli çalışmalardan yapılmış; veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Güneydoğu'daki Suriyeli kadın göçmenlerin kırılganlıklarını daha iyi anlamak amacıyla, kesişimsellik yaklaşımından ve feminist kırılganlık teorisinden yararlanılarak, toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin suya erişim üzerindeki çok boyutlu etkileri kavramsal düzeyde irdelenmiştir.

Bulgular: Güneydoğu Anadolu Bölgesi, sınırlı su kaynakları ve nüfus baskıları nedeniyle göçmen topluluklar açısından savunmasız bir konumdadır. Bu durum, özellikle Suriyeli göçmen kadınların suya erişim, hijyen ve sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını güçleştirerek, toplumsal ve ekonomik kırılganlıklarını derinleştirmektedir. Ayrıca, Suriyeli göçmen kadınların deneyimlerini anlamaya yönelik saha araştırmalarındaki eksiklikler, etkili ve adil çözümler geliştirilmesinin önünde kritik bir engel oluşturmaktadır.

Sonuç: Bölgesel girişimler su ve hijyen hizmetlerini iyileştirmeye katkı sağlamakla birlikte, mevcut politikalar ve altyapı eksiklikleri göz önüne alındığında etkili bir çözüm için yetersiz kalmaktadır. Gelecekteki stratejiler, toplumsal cinsiyet duyarlılığını gözeterek su yönetimi ve iklim değişikliği ile mücadele etmeye, yerel ve uluslararası iş birliğini güçlendirmeye ve doğa temelli çözümler ile katılımcı yönetimi entegre etmeye odaklanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Su kıtlığı, Suriyeli kadın göçmenler, Toplumsal cinsiyet, Güneydoğu Anadolu Bölgesi.

**CLIMATE CHANGE INDUCED
WATER SCARCITY AND FORCED
MIGRATION: VULNERABILITIES OF
SYRIAN WOMEN MIGRANTS IN
SOUTHEASTERN TURKIYE**

Review Article

Received: October 29, 2025

Accepted: August 3, 2026

Author:

• Elif BAYKAL

Independent Researcher

elifbaykall05@gmail.com

ORCID: 0009-0001-5934-4890

Abstract

Background: The impacts of climate change and water scarcity are becoming increasingly visible across different segments of society. This situation places women who have been forcibly displaced due to economic, social, and political reasons in a progressively more vulnerable position in terms of their living conditions.

Objective: This study aims to provide a general framework for understanding how women migrants are affected by socio-ecological risks associated with climate change and water crises. It also seeks to raise awareness of their vulnerabilities in relation to climate policies and to contribute to discussions on gender-based inequalities. In this context, the Southeastern Anatolia Region of Türkiye was selected as the focus area, as it is one of the regions where water scarcity is most evident and where Syrian migrants are densely concentrated.

Method: The study is a review that does not rely on primary data collection but is based on the systematic examination of existing knowledge. National and international academic literature, field reports, official datasets, and secondary statistical data were analyzed. Sources addressing migration, gender, climate change, and access to water were selected, and the data were evaluated through content analysis. To better understand the vulnerabilities of Syrian women migrants in Southeastern Türkiye, the study draws on an intersectionality approach and feminist vulnerability theory to conceptually examine the multidimensional effects of gender-based inequalities on access to water.

Results: The Southeastern Anatolia Region is vulnerable due to limited water resources and demographic pressures. This situation restricts Syrian women migrants' access to water, hygiene, and health services, deepening their social and economic vulnerabilities.

Conclusion: Although regional initiatives have contributed to improving water and sanitation services, existing policies and infrastructure gaps remain insufficient. Future strategies should incorporate a gender-sensitive perspective, strengthen local and international cooperation, and integrate nature-based solutions with participatory governance mechanisms.

Keywords: Water scarcity, Syrian women migrants, Gender, Southeastern Anatolia Region.

1. Giriş

Günümüzün en acil küresel sorunlarından biri olan iklim değişikliği, sıcaklık artışları, aşırı hava olayları ve ekosistemlerin bozulması gibi ciddi çevresel etkilerinin yanı sıra su kaynakları üzerindeki olumsuz yansımalarıyla da insan yaşamını doğrudan tehdit etmektedir. İklim değişikliğinin sebep olduğu su kıtlığının etkileri özellikle tarım, sağlık ve temel yaşam koşulları üzerinde yoğun bir şekilde hissedilmekte olup bu durum toplumsal kırılganlıkları derinleştirmekte ve göç hareketlerini görünür kılmaktadır. Göçmenler, özellikle göçmen kadınlar hem göç sürecinde hem de varış ülkelerinde toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılık, ekonomik dışlanma, sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan güçlükler ve fiziki güvenlik gibi çok boyutlu risklere maruz kalmaktadırlar. Bu bağlamda, Türkiye’de Güneydoğu Anadolu Bölgesi bu kesimin somut olarak gözlemlenebildiği bir örnek teşkil etmektedir. Bölge hem iklim değişikliğinin su kaynakları üzerindeki olumsuz etkilerinden hem de yoğun göç hareketlerinden dolayı toplumsal cinsiyet temelli kırılganlıkların özellikle belirgin olduğu bir alan olarak öne çıkmaktadır.

Bu çalışmanın amacı iklim değişikliğine bağlı su kıtlığının, ekonomik, sosyal veya siyasi nedenlerle zorunlu göç etmiş kadın göçmenlerin yaşam koşulları üzerindeki etkilerini analiz ederek mevcut politika boşluklarını belirlemek ve toplumsal cinsiyet temelli kırılganlıkların boyutunu ortaya koymaktır. Çalışma, kapsamı genişletmemek amacıyla iklim değişikliği kaynaklı su kıtlığının Türkiye’nin güneydoğusunda yaşayan Suriyeli kadın göçmenler üzerindeki etkileri ile sınırlı tutulmuştur. Çalışmanın hazırlanması sürecinde, konuyu Türkiye açısından ele alan kaynak ve verilerin sınırlı olması ve literatürde konunun yeterince incelenmemiş olmasının Türkiye özelinde sağlıklı sonuçlara ulaşmayı zorlaştırdığını baştan vurgulamak gerekir. Çalışmada, öncelikle iklim değişikliği ve buna bağlı su kıtlığının genel çerçevesi çizilecek; ardından kadın göçmenlerin toplumsal cinsiyet temelli kırılganlıkları literatür ışığında incelenerek kavramsal ve teorik altyapı ortaya konulacaktır. Güneydoğu’daki Suriyeli kadın göçmenlerin kırılganlıklarını daha iyi anlamak amacıyla, ırk, sınıf ve toplumsal cinsiyetin birbirleriyle nasıl iç içe geçtiğini ve karşılıklı olarak birbirlerini hangi yollarla etkilediğini ele alan kesişimsellik yaklaşımından ve kadınların kırılganlığını fiziksel farklılıklar ile sosyal eşitsizlikten kaynaklanan belirsizlikler üzerinden açıklayan feminist kırılganlık teorisinden yararlanılacaktır. Çalışmada “kadın göçmenler” ifadesi, uluslararası literatürde “refugee” olarak tanımlanan ancak Türkiye’de geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli kadınları kapsayacak şekilde kullanılmıştır. Çalışmanın son bölümünde, Türkiye’nin güneydoğusundaki su kıtlığının Suriyeli kadın göçmenler üzerinde yarattığı etkiler hukuki ve sosyo-ekonomik boyutlarıyla ele alınmış ve politika önerileri ile olası çözüm yolları tartışılmıştır.

2. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama ve analiz süreçleri ile çalışmanın bilimsel geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak için izlenen stratejiler açıklanmıştır.

2.1. Araştırma tasarımı

Bu çalışma nitel araştırma yaklaşımıyla tasarlanmış olup literatür temelli analitik derleme ve doküman incelemesine dayanmaktadır. Birincil saha verisi toplanmamış; iklim değişikliği, su kıtlığı, zorunlu göç ve toplumsal cinsiyet kesişiminde üretilmiş akademik çalışmalar ile ulusal ve uluslararası kurumsal raporlar ikincil veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Kuramsal çerçeve feminist kırılganlık yaklaşımı ve kesişimsellik perspektifi temelinde oluşturulmuş, bulgular bu doğrultuda yorumlanmıştır.

2.2. Veri toplama süreci ve analizi

Araştırmanın evrenini ilgili alanlarda yayımlanmış akademik literatür, uluslararası kuruluş raporları ve Türkiye'ye ilişkin resmî istatistikler oluşturmaktadır. Örneklem, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen hakemli makaleler, kitap bölümleri, kurumsal raporlar ve istatistik belgelerinden meydana gelmiştir. IPCC, UN-Water, UNESCO, UNHCR, UNICEF, FAO, UNFCCC ve Dünya Bankası gibi kuruluşların raporları analiz kapsamına dâhil edilmiştir. Literatür taraması Ağustos 2025–Şubat 2026 arasında gerçekleştirilmiştir. Akademik yayınlara açık erişimli veri tabanları üzerinden, kurumsal rapor ve istatistiklere ise ilgili kurumların resmî internet sitelerinden ulaşılmıştır. Türkçe ve İngilizce anahtar kelimeler kullanılmış; dokümanlar konuya uygunluk ve kuramsal katkı ölçütlerine göre seçilmiştir. Dokümanlar nitel içerik analizi ve tematik analizle incelenmiştir. Tümdengelsel yaklaşımla önceden belirlenen kategoriler doğrultusunda manuel kodlama yapılmış; kavramsal ifadeler ve paragraf düzeyindeki anlam bütünlükleri kodlama birimi olarak alınmıştır. Benzer kodlar tematik kategoriler altında birleştirilmiş ve kavramsal tutarlılık gözden geçirilmiştir. Bulgular dört ana eksenle sınıflandırılmıştır:

1. Küresel ölçekte iklim değişikliği ve su kıtlığı eğilimleri,
2. Su kıtlığının toplumsal cinsiyet temelli etkileri,
3. Türkiye ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde su stresi ve kaynak yönetimi,
4. Suriyeli kadın mültecilerin çok katmanlı kırılğanlığı.

2.3. Sınırlılıklar

Çalışma ikincil kaynaklara dayalıdır ve saha araştırması içermemektedir. Suriyeli kadın göçmenlere ilişkin karşılaştırılabilir nicel verilerin sınırlı olması analitik derinliği kısıtlamıştır. Kamu kurumlarının su kullanımına dair mikro düzey ve demografik kırılımlı veri paylaşımının yetersizliği de ayrıntılı değerlendirmeyi güçleştirmiştir. Su kıtlığının yoksulluk, siyasal koşullar ve kültürel normlarla iç içe yapısı nedeniyle belirleyicilerin etkileri kesin biçimde ayrıştırılamamıştır. Özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi bağlamında göçmen kadınların su temelli kırılğanlıklarını bütüncül ele alan çalışmaların azlığı, saha temelli ve karşılaştırmalı araştırmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

3. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle iklim değişikliği ve buna bağlı su kıtlığının küresel görünümü ele alınacaktır. Bu bağlamda, kadın göçmenler üzerinde yarattığı etkiler ile kadın göçmenlerin geliştirdikleri adaptasyon stratejileri incelenerek kavramsal bir çerçeve çizilecektir. Ardından, konu Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan Suriyeli kadın göçmenler üzerinden somutlaştırılarak bölgedeki mevcut durum ortaya koyulmaya gayret edilecektir.

3.1. Literatür ve kavramsal çerçeve

İklim değişikliği ve su kıtlığı, ekolojik dengeler kadar toplumsal yapıları da etkileyen çok boyutlu bir sorundur. Bu süreç, özellikle toplumsal ve ekonomik açıdan dezavantajlı kadın göçmenler için çok katmanlı kırılğanlıklar üretmektedir. Sorunun etkilerini anlamak, çevresel olduğu kadar toplumsal cinsiyet perspektifini de gerektirmektedir. Çalışmada konuya ilişkin yayımlanmış hakemli akademik yayınlar ile resmî kurumsal raporlar değerlendirilmiştir. Türkiye bağlamında ve karşılaştırmalı çerçevede su kıtlığı–göç–toplumsal cinsiyet ilişkisini

ele alan; özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Suriyeli mültecilere odaklanan çalışmalar örnekleme dâhil edilmiştir. Bilimsel temeli olmayan görüş yazıları ve konu dışı içerikler kapsam dışı bırakılmıştır. Toplamda yaklaşık 90 akademik ve kurumsal kaynak analiz edilmiştir.

3.1.1. İklim değişikliği ve su kıtlığı

Küresel ısınma ve iklim değişikliği, günümüzün en kritik çevresel tehditleri arasında yer almaktadır. Bu kapsamda, iklim değişikliğinin ne anlama geldiğini netleştirmek için uluslararası otoriteler tarafından yapılan tanımlara bakmak önem arz etmektedir. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (Intergovernmental Panel on Climate Change-IPCC), iklim değişikliğini “iklimin ortalama değerlerinde ve/veya değişkenliğinde meydana gelen, istatistiksel testlerle tanımlanabilen ve genellikle onlarca yıl veya daha uzun bir süre devam eden değişim” olarak tanımlamaktadır (IPCC, 2021, s. 2222). Bu tanım, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (United Nations Framework Convention on Climate Change-UNFCCC)’nin 1. maddesinde yer alan “doğal iklim değişkenliğine ek olarak, küresel atmosferin bileşimini değiştiren insan faaliyetlerinden kaynaklanan iklimdeki değişim” tanımıyla örtüşmektedir (UNFCCC, 1992). Bu tanımlardan hareketle, iklim değişikliğinin, yalnızca doğal sebeplerden ibaret olmayan, insan faaliyetlerinin de etkili olduğu, karmaşık ve çok boyutlu bir süreç olduğu söylenebilir. Nitekim iklim değişikliği, bir yandan doğal içsel süreçlerden ya da güneş döngülerindeki dalgalanmalar ve volkanik patlamalar gibi dışsal zorlayıcı etkenlerden; diğer yandan da atmosferin bileşiminde veya arazi kullanımında meydana gelen kalıcı insan kaynaklı değişikliklerden kaynaklanabilmektedir (IPCC, 2021, s. 2222). Evlerin ısıtılması, ulaşım, elektrik üretimi ve üretim süreçlerinde fosil yakıtların kullanılması sonucu atmosfere salınan sera gazları, insan kaynaklı güçlendirilmiş sera etkisinin ortaya çıkmasına ve gezegenin tarih boyunca eşi görülmemiş bir hızda ısınmasına yol açmaktadır (Adedeji ve diğerleri, 2014, s. 117). Öyle ki, IPCC’nin Altıncı Değerlendirme Raporu’nda, çeşitli insan faaliyetleri, özellikle sürdürülemez enerji kullanımı, arazi kullanımındaki değişiklikler ve üretim-tüketim eşitsizlikleri sonucu ortaya çıkan sera gazı emisyonları nedeniyle gezegenin 1850–1900 dönemine kıyasla yaklaşık 1,1°C ısındığı ve son 50 yılda son 2000 yılın en hızlı ısınma döneminin yaşandığı belirtilmiştir (IPCC, 2023, s. 4).

Günümüzde global su kıtlığı da iklim değişikliği gibi çevresel boyuttan sosyal ve ekonomik alanlara kadar yansıyan öncelikli bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Bunun temel nedenleri arasında öncelikle insan faaliyetlerinin yarattığı su kirliliği gelmektedir. Toplumun su kaynaklarını koruma bilincinin eksikliği, üretim sistemlerinin çevresel duyarlılığı ve sanayileşme ile kentleşmenin etkileri, artan nüfus ve ekonomik büyümeyle birleşerek su kaynaklarını ve ekosistemi ciddi şekilde tehdit etmektedir (Kılıç, 2008, s. 162). Sanayi ve tarımsal faaliyetler; gübreler, pestisitler ve arıtılmamış atık sular yoluyla su kaynaklarını kirletmektedir (UN-Water, t.y.). Özellikle yoksul kent bölgelerinde atık suların arıtılmadan doğaya bırakılması çevre ve halk sağlığı açısından büyük riskler oluşturmaktadır (UN-Water, t.y.). Buna ek olarak, çalışmanın ana konusunu oluşturan iklim değişikliği de bu nedenlerden biridir. İklim değişikliği; yağış rejiminde sapmalar, sıcaklık artışı, kuraklık ve doğal afetler gibi olumsuz etkilere sebep olmaktadır. (IPCC, 2023) Aşırı hava olayları suyu daha kıt ve kirli hale getirerek temiz suya erişimi tehdit etmektedir. Seller ve deniz seviyesindeki yükselme doğal su kaynaklarını kirletip altyapıya zarar verirken, buzulların erimesi milyonlarca kişinin tatlı suya erişimini tehlikeye atmaktadır. Kuraklık ve orman yangınları ise toprak erozyonunu artırmakta, yeraltı suyu yenilenmesini engellemekte ve su-gıda güvencesizliğini derinleştirmektedir (UN-Water, t.y.).

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (United Nations Food and Agriculture Organisation-FAO)’nın 2021 verilerine göre, dünya nüfusunun yaklaşık %10’una tekabül eden 733 milyondan fazla insan, yüksek (%70)

İklim Değişikliğine Bağlı Su Kıtlığı ve Zorunlu Göç: Türkiye'nin Güneydoğusunda Suriyeli Kadın Göçmenlerin Kırılğanlıkları

veya kritik (%100) su stresi yaşayan ülkelerde yaşamaktadır. (FAO, 2021). Öte yandan, yalnızca suyun miktarı değil, kalitesi de tehdit altındadır. Dünya genelinde su kalitesi normlarına uygun kaliteye sahip su kütlelerinin oranı 2017 yılında %57 iken, 2023'te %56'ya gerilemiştir (UN-Water, 2024). Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation-UNESCO) Dünya Su Değerlendirme Programı'na göre, 2022 yılı itibarıyla küresel nüfusun yaklaşık %27'sine karşılık gelen 2,2 milyar insanın güvenli içme suyuna ve 3,5 milyar insanın güvenli şekilde yönetilen sanitasyon hizmetlerine erişimi bulunmamaktadır (UNESCO World Water Assessment Programme, 2025, s. 1).

Bu bağlamda, Türkiye'de iklim değişikliğinin su kaynakları üzerindeki olumsuz etkilerinden giderek daha fazla etkilenen ülkeler arasında yer almaktadır. Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF-Türkiye)'nin güncel verilerine göre, Türkiye'de kişi başına düşen yıllık su miktarı 1.519 m³ olup (WWF-Türkiye, t.y.), yıllık toplam su tüketiminin yaklaşık %74'ü tarımda, %13–15'i içme ve evsel kullanımda, %11–13'ü ise sanayide gerçekleşmektedir (Fanack Water, 2022; Dünya Bankası, 2015, s. 15). Nüfus artışıyla birlikte, kişi başına düşen yıllık kullanılabilir su miktarının 2030 yılında 1.200 m³'e, 2040 yılında 1.116 m³'e ve 2050'de 1.069 m³'e düşmesi öngörülmekte; bu durum Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda su kıtlığı yaşayan ülkeler arasında yer alacağını göstermektedir (WWF-Türkiye, 2023). Türkiye'deki su miktarının kalitesi ve erişilebilirliğine bakıldığında ise UN-Water 2023 verilerine göre Türkiye'deki su kütlelerinin %78,45'i genel olarak iyi çevresel kaliteye sahip olup, açık su kütlelerinin %79'u, nehirlerin %78,45'i ve yeraltı sularının %71'i "iyi kalite" kriterlerini karşılamaktadır. Aynı kaynak, 2022 yılında Türkiye nüfusunun en az %97,03'ünün temel içme suyu hizmetine eriştiğini belirtmektedir. Bu, nüfusun geliştirilmiş bir su kaynağından su alabildiğini, ancak bu hizmetin mutlaka güvenli yönetilen su kriterlerini karşılamayabileceğini göstermektedir. Ayrıca, nüfusun %2,02'si sınırlı hizmete erişmekte olup, bu durum su kaynağının genellikle 30 dakikalık yürüyüş mesafesinden daha uzakta olduğu anlamına gelmektedir. (UN-Water, 2023; UN-Water, 2024).

Bu veriler bir arada değerlendirildiğinde, Türkiye'nin hem su miktarı hem su kalitesi hem de erişilebilirlik bakımından karşı karşıya olduğu eğilimin, küresel su krizinin yerel ölçekteki yansımalarını somut bir şekilde ortaya koyduğu görülmektedir. Türkiye, iklim değişikliğini engellemeyi ve sera gazı emisyonlarını azaltmayı amaçlayan Kyoto Protokolü ve Paris Anlaşması'na, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik eden Yeşil Anlaşma'ya ve ulusal düzeyde iklim politikalarını yönlendiren Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi gibi belgelere taraf olmuştur. Ancak bu politikaların fiilen ve etkili şekilde uygulanamaması hâlâ ciddi bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir.

3.1.2. Kadın Göçmenler ve Toplumsal Cinsiyet Temelli Kırılğanlıklar

Toplumların kadına yönelik bakış açıları kadınların karşılaştığı kırılğanlıkların şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Sırma, 2023, s. 51). Bu noktada feminist kırılğanlık teorisi, kadınların kırılğanlığını iki temel faktöre dayandırır. İlk faktör olarak fiziksel farklılıklar, kadınların ortalama olarak erkeklere kıyasla daha küçük yapılı olması, daha az kas kütlelerine sahip bulunması ve hamilelik ile doğum gibi üreme süreçleri nedeniyle artan kırılğanlıklar yaşaması şeklinde ortaya çıkmaktadır. İkinci faktör ise sosyal eşitsizlikten kaynaklanan belirsizliktir. Bu durum, kadınların ayrımcılığa uğraması, yapısal engellerle karşılaşması ve hem dışsal hem de içselleştirilmiş baskılar altında kalmasıyla kendini gösterir (McLean, 2019, aktaran Sidun ve Gibbons, 2024, s. 258). Buna ek olarak, kesişimsellik yaklaşımı, kadınların deneyimlediği kırılğanlıkların yalnızca toplumsal cinsiyete değil, aynı zamanda ırk, sınıf ve diğer toplumsal konumlarla etkileşim içinde şekillendiğini ortaya koyar. Bu kuramsal çerçeve, kadınların kırılğanlıklarını çok boyutlu bir perspektiften anlamayı sağlayarak, iklim değişikliği ve doğal

afetler gibi karmaşık toplumsal ve çevresel sorunların kadınlar üzerindeki etkilerini de açıklamada önemli bir araç sunar.

Kadınların iklim değişikliğinden nasıl etkilendiğini anlamak için öncelikle toplumsal cinsiyetin şekillendirdiği sosyal ve kültürel konumun kırılganlıklarla nasıl kesiştiğini incelemek gerekir. Özellikle yoksul ve kırsal bölgelerde yaşayan kadınlar, sınırlı kaynaklara erişimleri, bakım rolleri ve toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri nedeniyle afetlere karşı daha savunmasızdır. Ekonomik açıdan düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalışmalarının yanı sıra, sosyal düzeyde değişen koşullara uyum sağlamadaki zorluklar ve artan aile içi ya da toplumsal sorunlar, toparlanma kapasitelerini ve sosyal entegrasyonlarını olumsuz etkilemektedir (Riaz, 2025, s. 20). Ayrıca, çevresel bozulma ve iklim değişikliği nedeniyle göç etmek zorunda kalmaları yeni çevrelere uyumu güçleştirmekte; siyasi açıdan ise karar alma süreçlerine katılımlarının sınırlı olması, afet yönetiminde ihtiyaçlarının göz ardı edilmesine yol açmaktadır (Dimitrov, 2019, s. 2).

Araştırmalar ve vaka incelemeleri de çoklu ayrımcılıkların kriz ve afetlerde kadınları erkeklere kıyasla daha kırılgan ve yüksek risk altında bıraktığını göstermektedir (UN Women, 2016, s. 1). Nitekim 1991’de Bangladeş’teki siklon ve sel felaketinde kadınların ölüm oranı erkeklerin beş katına ulaşmıştır. Bu durum, uyarıların çoğunlukla erkeklere iletilmesi, kadınların evdeki diğer aile üyeleriyle sınırlı iletişim kurabilmesi, geleneksel giysileri nedeniyle koşmak ve yüzmekte zorlanmaları ve bazı ailelerde babaların soyadını sürdürme kaygısıyla oğullarını kız çocuklarına tercih etmesiyle açıklanmaktadır (Talu, 2016, ss. 73–74). Benzer şekilde tsunamiden etkilenen Endonezya, Hindistan ve Sri Lanka’da kadınlar; bakım sorumlulukları, yüzme veya tırmanma becerilerinin sınırlı olması ve felaket sırasında yüksek riskli bölgelerde bulunmaları gibi nedenlerle, erkeklerden çok daha yüksek oranlarda hayatını kaybetmiş, bazı topluluklarda kadın ölümleri %75–80’in üzerine çıkmıştır (Oxfam International, 2005, s. 2). Bu örnekler, iklim değişikliği nedeniyle oluşan doğal afetlerin kadınlar üzerindeki orantısız etkisinin yalnızca biyolojik farklılıklardan değil, esasen sosyoekonomik durumlar, kendilerine atfedilen kültürel roller ve davranış kalıplarından kaynaklandığını göstermektedir. Toplum, iş ve aile yaşamındaki cinsiyete özgü rollerden doğan bu yapısal farklılıklar; yaş, etnik köken, sınıf, gelir düzeyi, din ve cinsiyet gibi sosyal faktörlerle birleşerek, kadınlar ve erkeklerin iklim değişikliğinden etkilenme ve uyum sağlama kapasitelerini farklılaştırmaktadır. (Talu, 2016, s. 73).

İklim değişikliğinin yarattığı su kıtlığı ise kadınlar ve kız çocukları üzerinde çok katmanlı etkiler yaratmaktadır. Bu durum, özellikle göç sürecinde sağlık, güvenlik, ekonomik bağımsızlık ve sosyal haklar açısından kırılganlıklarını artırmaktadır. Ayrıca su kaynaklarının yetersizliği, sanitasyon ve hijyen koşulları, bulaşıcı olmayan hastalıklar da dahil olmak üzere küresel hastalık riskine katkıda bulunmaktadır (UN Women, 2025). Aşağıda kısaca bu durumun etkileri incelenmiştir:

Sağlık üzerindeki etkiler

Deniz seviyesinin yükselmesi, sıcaklık artışı, buz tabakalarının incilmesi ve rüzgâr düzenlerindeki değişiklikler gibi küresel çevresel değişimlerin, yeni ve mevcut hastalıkların yayılımını artırdığı belirlenmiştir. Bu bağlamda, hamile kadınlar ve yenidoğanlar, iklim değişikliği bağlamında giderek daha kırılgan gruplar olarak tanımlanmaktadır. Sıcaklık stresi, aşırı hava olayları ve hava kirliliğinin doğrudan ve dolaylı etkilerinin, kısa ve uzun vadeli sağlık sorunlarını ortaya çıkardığı bildirilmektedir (Roos ve diğerleri, 2021, s. 567). Bu gibi insani acil durumlarda, cinsiyet perspektifi gözletilmeyen afet yönetimi, tedarik zincirindeki aksaklıklar ve toplumdaki damgalama, kadınlar ve kız çocuklarının temel hijyen ihtiyaçlarına erişimini kısıtlamakta, menstrüel hijyen ürünlerine ulaşımı zorlaştırmakta ve sağlık ile yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir (Tufail ve diğerleri, 2023,

İklim Değişikliğine Bağlı Su Kıtlığı ve Zorunlu Göç: Türkiye'nin Güneydoğusunda Suriyeli Kadın Göçmenlerin Kırılganlıkları

s. 1). Bunun yanı sıra, yeterli gıda ve suya erişimin olmamasının özellikle iklim krizi dönemlerinde kadın ve kız çocuklarının sağlığını olumsuz etkilediği; toplumsal hiyerarşiler nedeniyle erkeklerin önce yemek yemesinin kadınların kırılganlığını artırdığı belirtilmektedir (O'Doherty Jensen ve Holm, 1999, aktaran Sidun ve Gibbons, 2024, s. 260). Yetersiz beslenme ve mikronutrient eksiklikler, kadınlarda depresyon ve bipolar bozukluk gibi ruh sağlığı sorunlarının yanı sıra çocuklarının bilişsel gelişimi üzerinde olumsuz etkilere yol açmaktadır (Rothschild ve Haase, 2023, s. 408). Kadınların sınırlı gıda satın alma gücü, hane içi öğün eşitsizlikleri ve politikadaki toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılık, durumu daha da ağırlaştırmaktadır (Rothschild ve Haase, 2023, s. 408).

Benzer şekilde, iklim krizinin tetiklediği su kıtlığı, özellikle çatışma bölgelerinde ve düşük gelirli ülkelerde kadınlar ile çocukların su, hijyen ve sanitasyon (WASH) gereksinimlerini karşılamasını güçleştirmektedir. Güvenli ve mahremiyet sağlayan sanitasyon imkânlarının yetersizliği kadınlar üzerinde ek sağlık yükü oluşturmaktadır (Als ve diğerleri, 2020, s. 1). UNICEF ve WHO (2023) verilerine göre, dünya genelinde yaklaşık 2,2 milyar kişi güvenli içme suyuna, 3,4 milyar kişi güvenli sanitasyonu ve 2 milyar kişi sabun ve suyla el yıkama imkânına erişmemektedir. Bu hanelerde %70 oranında 15 yaş ve üzeri kadınlar ile kız çocukları su toplama sorumluluğunu üstlenmekte; 15 yaş altı kız çocukları da erkek akranlarına göre daha sık su toplamakla yükümlü olmaktadır. Bu süreçte uzun mesafeler kat edilmekte, eğitim, iş ve boş zamanlardan feragat edilmekte ve fiziksel tehlikelere maruz kalınmaktadır (UNICEF ve WHO, 2023). Evde su yönetiminden sorumlu olmaları nedeniyle kadınlar, su kıtlığından en çok etkilenen grubu oluşturmakta; suyun yemek pişirme, temizlik, hijyen, çocuk bakımı, atık yönetimi, tarım ve elektrik üretimi gibi pek çok alanda kullanılması hem çalışma yükünü artırmakta hem de sağlık, eğitim, gizlilik ve güvenliklerini olumsuz etkilemektedir (Abid ve diğerleri, 2018, s. 539-540). Bunun yanı sıra, evdeki hijyen standartlarını karşılamayan su, tuvalet ve el yıkama imkânlarının kız çocuklarının potansiyelini sınırladığı, refahlarını olumsuz etkilediği ve yoksulluk döngüsünü sürdürdüğü belirtilmektedir (UNICEF ve WHO, 2023).

Ekonomik ve sosyal etkiler

İklim değişikliğinin yol açtığı su kıtlığı kadınlar ve kız çocuklarını sosyal ve ekonomik açıdan da olumsuz etkilemektedir. Su kıtlığı tarım ve hayvancılıkta verimlilik ve üretim oranları üzerinde önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Bu durum cinsiyete dayalı iş bölümünü ve hanelerdeki gelir dağılımını doğrudan etkilemektedir. Geçim kaynaklarının azalması ve zarar görmesi, kadınların bir yandan ev içi ve ailevi sorumluluklarını daha da ağırlaştırmakta, diğer yandan da fiziksel ve cinsel şiddete karşı daha savunmasız hale getirmektedir (OHCHR, 2022; Seager, 2014, aktaran Sırma, 2023, s. 53). Çoğunlukla ailevi görevleri üstlenen kadın ve kız çocuklarının diğer temel ihtiyaçlarla birlikte su kaynaklarına erişim için uzun mesafeler yürümek zorunda kalmaları onları tecavüz, istismar ve diğer şiddet türlerine, çatışma ve afet dönemlerinde ise aile içi şiddet, cinsel taciz, namus cinayetleri ve insan ticareti gibi ciddi risklere daha fazla maruz kalmaktadır bırakmaktadır (Crow ve Odaba, 2010, aktaran Allen, Munala, ve Henderson, 2021, s. 1-2). Bu koşullar altında göç etmek zorunda bırakılan kadınlar ve kız çocukları, eğitim, güvenlik ve temel ihtiyaçları karşılama konusunda ciddi zorluklarla karşılaşmakta; sığınacak yer bulamadıklarında ise sokaklarda, uygun fiyatlı toplu yaşam sunan evlerde veya gecekondularda yaşamak zorunda kalmakta ve güvenlik açısından risk altına girmektedir (Yılmaz, 2023, aktaran Karaman ve Demirel, 2025, s. 57). Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri (ONCHR) Michelle Bachelet, göç sürecinde kadın ve kız çocuklarının uyuma, yıkanma, banyo yapma ve giyinme gibi günlük faaliyetler sırasında artan cinsel şiddet riski ile insan ticareti ve çocuk yaşta, erken ve zorla evlendirme tehlikelerine maruz kaldığını vurgulamıştır (OHCHR, 2022).

Türkiye’de, özellikle Gaziantep gibi göçmen nüfusun yoğun olduğu sanayi ve tarım merkezlerinde, zorunlu göçle gelen kadınlar ekonomik ve sosyal kırılganlıklarını artıran koşullarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durumu somut biçimde ortaya koyan çalışmalardan biri olan Uçar’ın (2020) araştırması, Suriyeli kadın göçmenlerin ekonomik hayatta kalma mücadelelerine ek olarak zaman zaman şiddet ve toplumsal cinsiyet temelli baskı gibi unsurlarla da karşılaştıklarını göstermektedir. Bu koşullar, kadınların kayıt dışı emek piyasasına eklenmesini ve hareket alanlarının mahalle ve evle sınırlanmasını beraberinde getirerek, görünmez kılınmalarına ve temel sosyal haklara erişimde ciddi kısıtlar yaşamalarına neden olmaktadır (Uçar, 2020). Benzer biçimde, farklı bir saha çalışmasına dayanan Gönül’ün (2020) araştırması, hareket özgürlüğü kısıtlanan, maddi ve manevi zorluklarla baş etme imkânları azalan bazı kadınların güvenlik ve düzen ihtiyacından ötürü evlenmek zorunda kalarak eşlerine bağımlı hâle geldiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, kendini güvende hissetmeyen göçmen kadınların eşlerine artan bağımlılığının yeni mağduriyetler yaratmasına ve kırılganlıklarının daha da derinleşmesine yol açmaktadır (Gönül, 2020, s. 95–96).

3.1.3. Su kıtlığı ve kuraklık karşısında göçmenlerin yerel ve bireysel adaptasyon stratejileri

Adaptasyon, ekonomik, çevresel ve sosyal boyutları olan karmaşık bir süreçtir. Etkili adaptasyon stratejileri, iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini azaltmalı, hane refahını artırmalı ve kalkınma hedeflerine katkı sağlamalıdır (Figueiredo ve Perkins, 2013, aktaran Moayedı ve Hayatı, 2023, s. 3). Aşağıda, göçmen hanelerin su kıtlığı ve çevresel stresler karşısında geliştirdikleri uyum ve adaptasyon stratejileri, farklı coğrafi ve sosyoekonomik bağlamlardan örneklerle ele alınmaktadır.

Avustralya’ya göç etmiş sekiz farklı ülkeden 19 göçmen hanesi üzerinde yapılan bir araştırmada, su ve enerji kıtlığı bağlamında hanelerin geliştirdiği tüketim stratejileri incelenmiş; musluğu olan 13 hanede suyun çoğunlukla işlenmemiş olduğu ve içme ile doğrudan kullanım için yağmur suyu veya kuyulardan elde edilen suyun tercih edildiği belirtilmiştir. Su kesintileri ve kuraklık, hanelerin suyu depolama ve farklı kaplarla serin tutma gibi pratik çözümler geliştirmesine yol açmıştır. Bulaşık ve çamaşır yıkama işlemlerinin, genellikle lavabolar, kovalar veya nehirler kullanılarak, yoğun emek ve pratik bilgiye dayalı üç aşamalı bir süreçle gerçekleştirildiği bildirilmiştir. Görüşülen hanelerden 17’si günlük duş aldığını, bazıları su tasarrufu için kısa duşlar veya banyodan çıkan suyu yeniden kullanmayı tercih ettiğini belirtmiştir. Haneler ayrıca baraka ve çatı sistemleri aracılığıyla suyu toplama ve depolama yöntemleri geliştirmiş, beden temizliği uygulamalarını ise altyapıya ve yeni temizlik anlayışlarına bağlı olarak önemli ölçüde değiştirdiklerini dile getirmişlerdir (Maller, 2011, ss. 240–245).

Meksika’daki 163 ranchero hanesi üzerinde yapılan başka bir araştırmada, hanelerin çoğunluğu (%86) 2006–2012 kuraklığına tarımsal faaliyetlerde değişiklik yaparak (%56) ve tarım dışı işlerle gelirlerini çeşitlendirerek (%58) yanıt verirken, çevresel göç (%15) ve hane üyelerinin geçici veya kalıcı göçü (%29) gibi stratejiler daha az yaygın olarak kullanılmıştır (Haeffner, Baggio, ve Galvin, 2018, s. 1504). Benzeri bulgular, İran’ın Fars Eyaleti’nde 406 kırsal kadın üzerinde yapılan araştırmada, su kıtlığına karşı en yaygın uyum stratejisinin maliyet yönetimi olduğu ve bu stratejinin mevcut kaynakların etkin kullanımı, hane giderlerinin azaltılması ile gıda tüketiminin ayarlanmasını kapsadığının belirtilmesiyle de desteklenmektedir. Bu yaklaşımı, gelir çeşitlendirmesi, sosyal sermaye yönetimi ve çevresel stres yönetimi izlemekte; kadınlar tarım dışı işler, topluluk ağları ve su-yem depolama yöntemleriyle iklim şoklarına karşı uyum sağlamaktadır. Araştırma, Fars Eyaleti’ndeki kırsal kadınların uyum stratejilerinin birbiriyle bağlantılı ve çok yönlü olduğunu göstermektedir (Moayedı ve Hayatı, 2023, s. 1-8).

İklim Değişikliğine Bağlı Su Kıtlığı ve Zorunlu Göç: Türkiye'nin Güneydoğusunda Suriyeli Kadın Göçmenlerin Kırılganlıkları

Bu örnekler, su kıtlığı ve kuraklık gibi çevresel streslere karşı geliştirilen uyum stratejilerinin hem çok boyutlu hem de bulunduğu bağlama özgü olduğunu göstermektedir. Etkili adaptasyon yalnızca fiziksel kaynak yönetimini değil, aynı zamanda toplumsal, ekonomik ve kültürel faktörleri de kapsamakta ve bireylerin yaş, cinsiyet ile toplumsal konumuna göre farklılık göstermektedir.

3.2. Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde su kıtlığı ve kadın göçmenler

İklim değişikliğine bağlı su kıtlığının Türkiye'de yaşayan Suriyeli kadın göçmenler üzerindeki etkilerini incelemeden önce, göç olgusunun, bölgenin özgün sosyoekonomik koşullarının ve demografik yapısının, özellikle Güneydoğu'daki kadın göçmenlerin yaş, cinsiyet ve sosyoekonomik profilleri ile hukuki statülerinin yaşamlarına nasıl yansıdığını anlamak önemlidir. Bu çerçevede hem zorunlu göç kavramı ve Türkiye'deki hukuki düzenlemeler hem de bölgesel su kaynaklarının durumu ve su kıtlığının boyutları birlikte ele alınacaktır.

3.2.1. Zorunlu göç kavramı ve Türkiye'deki hukuki çerçevesi: Güneydoğudaki Suriyeli nüfusun demografik görünümü

Literatürde göç, gönüllü göç ve zorunlu göç ya da yerinden edilme olarak ikiye ayrılmaktadır. Gönüllü göç genellikle ekonomik nedenlerle gerçekleşirken, zorunlu göç kişinin evinden zorla veya isteği dışında hareket etmesi olarak tanımlanmaktadır (Reed, Ludwig ve Braslow, 2016, s. 605). Uluslararası Göç Örgütü'ne (IOM) göre, zorunlu göç ve yerinden edilmenin sebepleri, silahlı çatışmalar, yaygın şiddet, insan hakları ihlalleri veya doğal/insan kaynaklı felaketlerden kaçınmak amacıyla kişilerin evlerini veya alışılmış ikamet yerlerini terk etmeye zorlanmasıdır (IOM, 2019, s. 55). Hukuki bir kavram olmasa da “zorunlu göç” terimi, mülteciler, yerinden edilmiş kişiler (afetler veya kalkınma projeleri nedeniyle yerinden edilenler dahil) ve bazı durumlarda insan ticareti mağdurları gibi farklı statülere sahip grupların hareketlerini tanımlamak için kullanılmaktadır (IOM, 2019, s. 77). Zorunlu göç kavramı çerçevesinde, zorla yerinden edilmiş kişi sayısı küresel ölçekte hızla artmaktadır; 2014 yılı sonunda 59,5 milyon olan bu sayı (UNHCR, 2015, s. 2), 2023 yılı sonunda 117,3 milyona yükselmiştir (UNHCR, 2024). Dünya genelindeki mültecilerin %37'si ise İran İslam Cumhuriyeti, Kolombiya, Almanya, Uganda ve Türkiye'de barınmaktadır (UNHCR, 2024).

Türkiye'de zorunlu göç rejiminin hukuki çerçevesini belirleyen temel unsur, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne konulan “coğrafi sınırlama” rezervasyonudur. Bu düzenleme uyarınca yalnızca Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerden gelen kişiler “mülteci” statüsünde değerlendirilebilmekte (Uzun, 2015, s. 111); Avrupa dışından gelen kitlesel göç hareketleri ise 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında farklı statülerle düzenlenmektedir. 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı sonrasında Türkiye'ye yönelen kitlesel göç, bu hukuki çerçeve içinde “geçici koruma” rejimi altında yönetilmiş ve milyonlarca Suriyeli bu statü kapsamında ikamet etmeye başlamıştır.

Geçici koruma rejimi, esas itibarıyla temel hizmetlere erişim sağlayarak asgari bir koruma zemini oluşturmaktadır. Geçici Koruma Yönetmeliği (2014, md. 26) Suriyelilere sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim, iş piyasasına katılım ve sosyal hizmetlerden yararlanma hakları tanımaktadır. Bununla beraber, mülteci statüsünün sağladığı uzun dönem ikamet, kalıcı hukuki güvence ve sürekli çalışma izni gibi hakları kapsamamaktadır. Bu nedenle, Suriyeli göçmen kadınlar açısından kırılganlığı artıran yapısal bir sınırlılık oluşturmaya devam etmektedir.

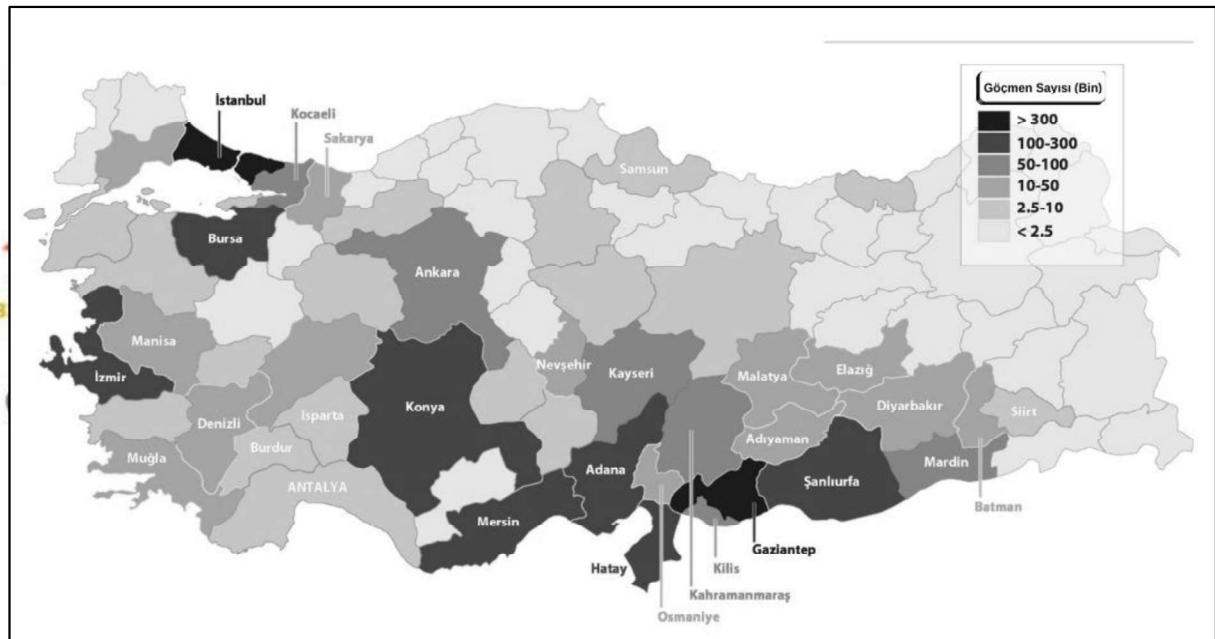
Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yayımlanan ve Tablo 1’de belirtilen verilere göre, 2025 yılı itibarıyla Türkiye’de geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli sayısı 2.491.283 olup, bunların 1.288.092’sini erkekler, 1.203.191’ini ise kadınlar oluşturmaktadır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 2025).

Tablo 1. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı.

Yaş	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	178.585	167.116	345.701
5-17	442.244	417.381	859.625
18-64	649.797	596.745	1.246.542
65+	17.466	21.949	39.415
TOPLAM	1.288.092	1.203.191	2.491.283

Kaynak: T. C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 2025

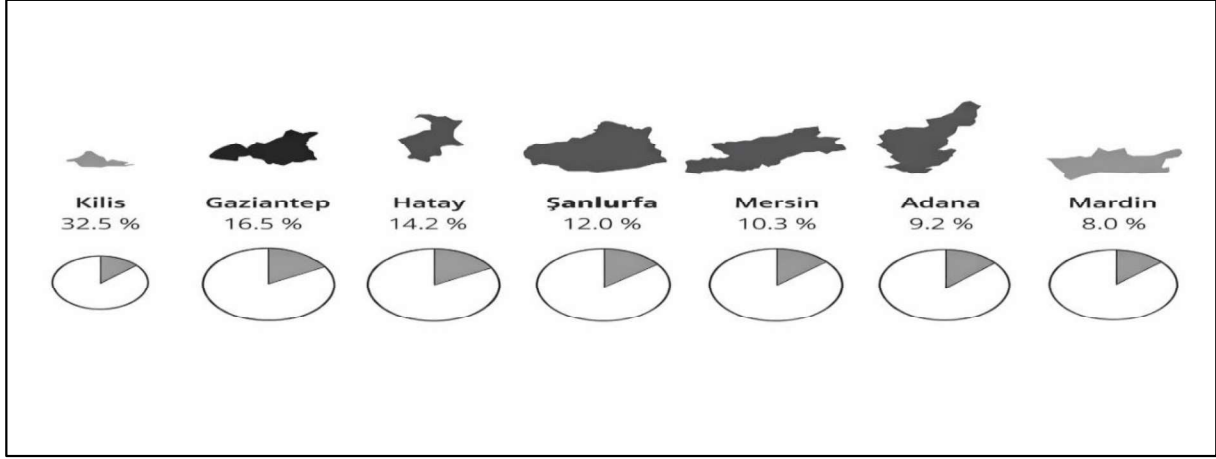
Bu veriler, geçici koruma kapsamındaki Suriyeli nüfusun büyük çoğunluğunun genç ve çalışma çağındaki bireylerden (18-64 yaş) oluştuğunu göstermekte olup, 0-17 yaş grubunda da önemli sayıda çocuk ve ergen nüfus bulunmaktadır. 65 yaş ve üzeri nüfus ise toplamın çok küçük bir kısmını teşkil etmektedir.



Şekil 1. Aralık 2023 İtibariyle Türkiye'deki Suriyeli Mülteci ve Sığınmacıların İllere Göre Dağılımı.

Kaynak: European Court of Auditors, 2024

İklim Değişikliğine Bağlı Su Kıtlığı ve Zorunlu Göç: Türkiye'nin Güneydoğusunda Suriyeli Kadın Göçmenlerin Kırılğanlıkları



Şekil 2. Aralık 2023 İtibariyle İldeki Toplam Nüfus İçinde Kayıtlı Suriyelilerin Oranı.

Kaynak: European Court of Auditors, 2024

Söz konusu istatistikler, Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de özellikle güneydoğuda yoğunlaştığını göstermektedir. İstanbul mutlak sayıda öne çıkarken, oransal olarak Kilis (%32,5), Gaziantep (%16,5), Hatay (%14,2) ve Şanlıurfa (%12,0) dikkat çekmektedir. Bu yoğunluk, söz konusu illerde toplumsal yapı ve kamu hizmetleri ve doğal kaynakların kullanımı üzerinde belirgin etkiler yaratmaktadır.

3.2.2. Bölgesel su kaynakları ve su kıtlığının boyutları

Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi’nin (UNCCD, 2025, s. 21-22) raporuna göre, Türkiye, coğrafi konumu ve doğal kaynaklarının durumu nedeniyle küresel iklim değişikliğinden etkilenen ve derinleşen bir su kıtlığıyla karşı karşıyadır. Raporda ayrıca Türkiye’nin yarı kurak iklime sahip olduğu, topraklarının %88’inin çölleşme riski altında bulunduğu ve Akdeniz havzasındaki en savunmasız ülkelerden biri olduğu belirtilmektedir.

Bu bağlamda, son yıllarda Türkiye’de gözlemlenen sıcaklık artışları ve yağış rejimindeki dalgalanmalar, su kıtlığı riskini daha da belirgin hâle getirmektedir. Örneğin, 1991-2020 dönemi Temmuz normallerine göre ortalama sıcaklık 25,0 °C iken, Temmuz 2024’te 26,7 °C ve Temmuz 2025’te 26,9 °C olarak kaydedilmiş; yağış açısından ise Temmuz normalleri 15,6 mm iken, Temmuz 2024’te 32,7 mm ile normallerin üzerinde, Temmuz 2025’te ise 9,6 mm ile normallerin altında kalmıştır. Bu değişkenlik, artan sıcaklık ve düzensiz yağışların özellikle su kaynakları ve tarımsal üretim üzerinde ciddi baskılar oluşturduğunu ortaya koymaktadır (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025). Özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Türkiye’de kuraklık sorunu yaşayan bölgelerden biri olup, yetersiz yağış nedeniyle özellikle tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde ciddi zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Kuraklık, su kaynaklarının azalmasına ve toprak erozyonunun artmasına yol açmakta; alınan çeşitli önlemlere rağmen bölge açısından önemli bir sorun olmaya devam etmektedir (Taşolu ve Güngör, 2025, s. 406).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki durumu somutlaştırmak ve analitik bir çerçeve sunmak amacıyla, su depolama kapasitesinin temel göstergesi olarak baraj sayısı ve seçilen barajların mevcut su durumu ile kullanılabilirliğine işaret eden doluluk oranları Tablo 2’de gösterilmiştir. Buna göre, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki su kaynaklarının baraj sayısı ve doluluk oranları bakımından sınırlı ve değişken bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Özellikle baraj sayısının büyük illere kıyasla oldukça az olması ve doluluk oranlarının yıllar içinde ciddi dalgalanmalar göstermesi, bölgedeki su kaynaklarının mevsimsel olarak değişken ve zaman zaman yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 2. Seçilmiş İllere Ait Baraj Sayısı ve Barajların Doluluk Oranları (2010–2024)

İl	Baraj Sayısı	Baraj	2010 (%)	2017 (%)	2024 (%)
Adana	17	Kozan	57.20	21.20	18.30
İstanbul	4	Düzdere	81.02	100.00	22.20
İzmir	42	Seferihisar	46.16	46.60	18.80
Ankara	40	Çubuk II	55.92	27.30	61.40
Batman	1	Batman	21.28	23.90	21.80
Adıyaman	10	Çamgazi	13.84	4.20	18.60
Diyarbakır	10	Dicle	-	74.10	72.20
Gaziantep	8	Karkamış	80.99	72.20	60.30
Kilis	3	Seve	15.91	8.70	32.10
Mardin	3	Dumluca	0.66	11.50	9.10
Siirt	1	Alkumru	-	30.30	65.40
Şanlıurfa	7	Atatürk	52.01	30.90	45.50

Not: Her il için örnek bir barajın doluluk oranı verilmiştir.

Kaynak: DSI, 2024

Bölgedeki su kaynaklarının mekânsal ve yapısal dağılımının incelenebilmesi açısından ise yağışlarla yeryüzüne düşen suların doğal eğim doğrultusunda belirli bir akarsuya, göle veya denize yönelerek toplandığı coğrafi alanı ifade eden havza ölçeğinde değerlendirme yapmak gerekmektedir. Türkiye’de toplam 25 havza bulunmakta olup, bunların coğrafi dağılımı Şekil 3’te; havzalara göre yıllık ortalama yüzey suyu potansiyeli ve yıllık yeraltı suyu potansiyeli ise Tablo 3 ve Tablo 4’te gösterilmiştir.



Şekil 3. Türkiye’deki Havzaların Dağılımı

Kaynak: DSI, 2024

İklim Değişikliğine Bağlı Su Kıtlığı ve Zorunlu Göç: Türkiye'nin Güneydoğusunda Suriyeli Kadın Göçmenlerin Kırılabilirlikleri

Türkiye'nin güneydoğusundaki Asi, Ceyhan, Seyhan ve Fırat-Dicle havzalarının son 10 yıldaki yüzey ve yeraltı suyu potansiyeli değişimleri, bölgedeki su kaynaklarının mevcut durumu ve sürdürülebilir yönetimi açısından kritik olup, iklim değişikliği ve kuraklığın etkilerini değerlendirmek ve su kıtlığı ile mevsimsel yetersizlik risklerini öngörmek için temel veri sağlamaktadır.

Tablo 3. *Havzalara Göre Yıllık Ortalama Yüzey Suyu Potansiyeli.*

Havza No	Havza Adı	2014 Havza Yağış Alanı (km ²)	2024 Havza Yağış Alanı (km ²)	2014 Ortalama Yıllık Akış (km ³)	2024 Ortalama Yıllık Akış (km ³)	2014 Potansiyel İştirak Oranı (%)	2024 Potansiyel İştirak Oranı (%)
19	Asi	7,796	7,886	1.17	1.06	0.6	0.9
20	Ceyhan	21,982	21,391	7.18	7.4	3.9	4.2
18	Seyhan	20,450	22,035	8.01	6.2	4.3	3.5
21	Fırat-Dicle	184,918	176,143	52.94	54.5	28.5	30.5

Tablo 3'teki havza yağış alanı, ortalama yıllık akış ve potansiyel iştirak oranı, her bir havzanın bölgesel su kaynaklarına yaptığı katkıyı göstermektedir. Veriler, Asi, Ceyhan, Seyhan ve Fırat-Dicle havzalarının 10 yıl içerisindeki akış eğilimlerini ortaya koymakta ve sürdürülebilir su yönetimi ihtiyacını açıkça işaret etmektedir. Seyhan havzasının 2014'e kıyasla 2024'te belirgin bir akış düşüşü yaşaması, iklimsel ve bölgesel baskıları yansıtırken; Fırat-Dicle havzası toplam su potansiyelinin yaklaşık %30'unu sağlayarak tarım, içme suyu ve enerji üretimi açısından bölgenin temel kaynağı olmayı sürdürmektedir. Bölgedeki sınırlı baraj kapasitesi ve yıllar içinde dalgalanan doluluk oranları ise artan su talebi ve iklim değişikliğinin getireceği etkiler karşısında Güneydoğu Anadolu'nun giderek daha kırılabilir hâle geldiğini ve su kıtlığına karşı risk seviyesinin yükseldiğini göstermektedir.

Bu kırılabilirlik, yakın tarihli iklim verileriyle de doğrulanmaktadır. 2020 yılı Türkiye'de kaydedilen en sıcak üçüncü yıl olmuş ve özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi bu durumdan ciddi biçimde etkilenmiştir. Artan sıcaklıklarla birlikte azalan yağışlar, kuraklık dönemlerini şiddetlendirmiş ve ekolojik denge açısından kritik öneme sahip sulak alanların hızla yok olmasına yol açmıştır. Nitekim Türkiye, son 50 yılda yönetim zaafiyeti, iklim değişikliği, aşırı su tüketimi, sürdürülemez tarımsal uygulamalar, kentleşme ve tarımsal genişleme nedeniyle yaklaşık iki Marmara Denizi büyüklüğünde sulak alan kaybetmiştir (Newsroom, 2025). Buna paralel olarak, hızlı tarımsal sulama genişlemesi, aşırı kuyu açımı, yeraltı suyu tükenmesi, madencilik, enerji ve turizm projeleri, yetersiz tarım uygulamaları ve kirlilik de sulak alanların kaybına yol açmaktadır (Duvar English, 2025). Kuraklık, halihazırda sınırlı olan su kaynaklarını baskı altına almakta ve orman yangınları gibi ekonomik kayıplara sebebiyet vermektedir (Morales, 2022).

Tablo 4. *Yıllık Yeraltı Suyu Potansiyeli.*

Havza Adı	2014 Beslenim	2014 Rezerv	2024 Beslenim	2024 Rezerv
Asi	393.2	289.5	393.2	289.5
Seyhan	838.8	749.9	838.8	749.9
Ceyhan	985.3	533.5	985.3	533.5
Fırat- Dicle	4737.0	3571.2	4994.8	3763.7

Kaynak: DSI, 2024

Tablo 4, havzalardaki yıllık yeraltı suyu potansiyelini özetlemektedir. Asi, Seyhan ve Ceyhan havzalarında 2014 ve 2024 değerleri büyük ölçüde sabit kalırken, Fırat-Dicle havzasında hem beslenme hem rezerv miktarındaki artış, bu havzanın bölgesel su kaynakları açısından kritik önemini koruduğunu göstermektedir. Asi, Seyhan ve Ceyhan havzalarındaki yeraltı suyu miktarlarının 2014–2024 döneminde değişmemesi, bu havzalardaki su kaynaklarının doğal olarak sınırlı olduğunu ve yıllar içinde önemli bir artış potansiyeline sahip olmadığını ortaya koymaktadır; bu durum, artan su talebine karşı havzaları kırılgan hâle getirmektedir. Öte yandan, Fırat-Dicle havzasındaki artış, bölgenin hem tarım hem içme suyu hem enerji üretimi açısından hâlâ en güvenilir kaynağı olduğunu göstermekte, ancak bu havzanın da artan talep ve iklim baskıları altında dikkatle yönetilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Tüm bu süreçlere ek olarak, hızla artan nüfus, kentleşme ve sanayileşme mevcut sorunları daha da derinleştirmekte; küresel iklim değişikliğiyle birleştiğinde Türkiye’yi su temini açısından ciddi risklerle karşı karşıya bırakmaktadır. 2021 yılında Türkiye’nin yedi bölgesinde düşük yağış kaydedilmiş, Marmara, İç Anadolu, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz’de yeraltı suyu nem oranı %2-10 arasında kalarak ciddi zararlara sebep olmuştur (Morales, 2022). Nüfus artışı ve su kaynaklarının giderek azalması, Türkiye’nin mevcut nüfusuna ek olarak geçici koruma altındaki Suriyeli göçmenlerin varlığı nedeniyle ortaya çıkabilecek su talebindeki görece artış oranlarını önemli ölçüde artırmaktadır. Bu çerçevede, 2040 yılı itibarıyla su ihtiyacındaki en yüksek görece artışın %131,1 ile Kilis’te gerçekleşmesi öngörülmektedir. Kilis’i sırasıyla %47,9 ile Mersin, %45,0 ile Hatay, %32,4 ile Şanlıurfa ve %30,3 ile Gaziantep izlemektedir. Bu sıralamada İstanbul %5,0 ile onuncu, İzmir %7,3 ile dokuzuncu ve Bursa %8,2 ile sekizinci sırada yer almaktadır (Aksoy, Dilek ve Taşeli, 2020, s. 15).

Türkiye, aynı zamanda dünyanın dokuzuncu büyük hidroelektrik üreticisidir. Hidroelektriğin yaygın kullanımı sonucunda, Dicle ve Fırat nehirleri de dahil olmak üzere neredeyse tüm nehirler barajlarla kontrol altına alınmaktadır. Bu durum, yeraltı su rezervlerinin azalmasına ve barajların aşağısında su kıtlığına neden olmaktadır (Hockenos, 2021). Özellikle Dicle ve Fırat üzerindeki büyük baraj ve sulama sistemleri, güneydoğuda su kıtlığını derinleştirmekte, nehirlerin aşağı akışındaki su miktarını kayda değer ölçüde azaltmakta ve Irak ve Suriye ile ilişkilerde gerilimlere de yol açmaktadır (The Water Project, 2025).

Geleceğe yönelik projeksiyonlar, Türkiye’nin su güvenliği açısından son derece kaygı verici bir tabloya işaret etmektedir. Türkiye genelinde su kaynaklarının sınırlı olması, yağışların bölgesel ve mevsimsel olarak düzensiz dağılması, sanayi ve diğer faaliyetlerin yol açtığı çevre kirliliği nedeniyle içme, kullanma ve sulama suyu kalitesinin giderek düşmesi ve küresel iklim değişikliğinin etkilerinin belirgin biçimde artması, mevcut su krizini derinleştirmektedir (Turan, 2018, s. 68). Nitekim Türkiye havzalarında yüzey sularında 2030, 2050 ve 2100 yılları için sırasıyla %20, %35 ve %50 azalma; akış miktarında ise %52 ile %61 arasında düşüş yaşanabileceği öngörülmektedir (Ergur, 2023). Bu veriler hem Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde hem de Türkiye genelinde su kaynaklarının iklim baskısı ve mevcut kullanım biçimleri altında giderek daha kırılgan hale geldiğini ve yakın gelecekte çok daha şiddetli kuraklık riskleriyle karşı karşıya kalınacağını göstermektedir.

3.2.3. *Kadın göçmenlerin Güneydoğu’daki yaşam koşulları ve suya erişim sorunları*

Türkiye’deki Suriyeli kadın göçmenler sayısal olarak dikkate değer bir nüfusu oluşturmaktadır. Bu durum, söz konusu grubun yalnızca yerel ve bölgesel ölçekteki krizlerden değil, aynı zamanda küresel ölçekte yaşanan felaket ve krizlerin sonuçlarından da doğrudan etkilenmesi anlamına gelmektedir. Bu çoklu krizler, özellikle temiz suya erişim sorunu üzerinden kadın göçmenlerin yaşam koşullarını derinleştiren en kritik kırılganlıklardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

İklim Değişikliğine Bağlı Su Kıtlığı ve Zorunlu Göç: Türkiye'nin Güneydoğusunda Suriyeli Kadın Göçmenlerin Kırılganlıkları

2019 yılında Dünya Doktorları tarafından Suriyeli göçmenler üzerinde yürütülen bir araştırmaya göre, her beş haneden biri temiz içme suyuna, her üç haneden biri ise hijyen malzemelerine erişememektedir. Bu erişim, kentsel ve kırsal alanlar arasında belirgin farklılıklar göstermektedir; kentsel alanlarda temiz suya erişemeyen hanelerin oranı %13 iken, kırsal alanlarda bu oran %47'ye yükselmektedir. Benzer şekilde, hijyen malzemelerine erişemeyen haneler kentsel alanlarda %24, kırsal alanlarda ise %65'tir. Bu durum, Suriyeli göçmenlerin çoğunlukla gayri resmi kamp ve geçici konutlarda yaşamalarından kaynaklanmaktadır. Ayrıca bazı haneler suya ulaşmak için 10 dakikadan uzun süre yürümek zorunda kalmaktadır. Genel olarak, kırsal alanlarda yaşayan Suriyeli göçmenler kentsel alanlardakilere göre çok daha fazla su ve hijyen mağduriyeti yaşamaktadır (Doctors of the World, 2019, s. 16). Jaatinen'in (2019) Kilis ilinde bulunan Öncüpınar Geçici Barınma Merkezi'nde gerçekleştirdiği saha çalışmasına göre; şehrin içme suyunun büyük kısmı bir barajdan sağlanmasına rağmen 2018 yılında iklim değişikliği nedeniyle yağış miktarı ortalamanın altında gerçekleşmiş ve mevcut su kaynakları artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmıştır. Adana, Gaziantep ve Şanlıurfa illerindeki geçici kamplarda yaşayan Suriyeli göçmenler ve yarı-göçebe göçmen işçiler arasında Kalkınma Atölyesi tarafından gerçekleştirilen bir anket de, Güneydoğu Anadolu'da yaşayan bazı göçmenlerin benzer sorunlar yaşadıklarını ortaya koymuştur (Kedzierska, 2020). Anket kapsamında 20 hane üzerinde yapılan incelemeler, 14 yerleşimde içme ve kullanım suyunun şebeke aracılığıyla sağlandığını, 6 yerleşimde ise suyun tankerlerle taşındığını göstermektedir. Derinlemesine görüşmelerde ise tanker suyu kullanan hanelerden yalnızca 2'si suyun güvenliği konusunda herhangi bir sorun yaşamadığını belirtmiştir (Akbulut ve diğerleri, 2021, s. 74).

Tespit edilen su ve temel hizmet yetersizlikleri, 2020'de ortaya çıkan COVID-19 salgını ile 6 Şubat 2023'te Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesi'nde meydana gelen 7.8 ve 7.5 büyüklüğündeki depremlerin ardından daha da derinleşmiştir. COVID-19 salgını Suriyeli göçmenlerin günlük yaşamını, sağlık hizmetlerinden yararlanma imkânlarını ve ekonomik güvenliklerini ciddi biçimde etkilemiş, kadınlar üzerindeki kırılgan etkiler ise daha görünür olmuştur. Salgın sürecinde dünya genelindeki Suriyeli göçmenler ve diğer pek çok göçmenler grubu, kalabalık yaşam koşulları, yetersiz su ve sanitasyon hizmetleri, sağlık hizmetlerine sınırlı erişim, ev sahibi devletler tarafından düşük önceliklendirme, damgalanma ve olası hukuki sonuçlara ilişkin kaygılar gibi çok yönlü kırılganlıklarla karşı karşıya kalmıştır (Fouad ve diğerleri, 2021). COVID-19 salgını ile birlikte temizlik, banyo, el yıkama ve çamaşır yıkama faaliyetlerinin sıklığı ve süresinin artması, su ve enerji tüketiminde de paralel bir yükselişe yol açmış (Ege ve Ege, 2022, s. 92), temiz ve içilebilir su kaynaklarına duyulan ihtiyaç sonucunda kentsel su tüketimine olan bağımlılık güçlenmiştir. 2020 sonrası dönemde Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği tarafından Türkiye'nin 48 ilinde yürütülen bir araştırmaya katılan 1.162 kişiden %63'ü gıdaya, %53'ü ise temel hijyen malzemelerine erişimde güçlük yaşadığını beyan etmiştir (Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, 2020).

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye'nin güneydoğusunda meydana gelen depremler de 11 ilde yaşayan 15,6 milyon insanı etkilemiş, bunların 1,7 milyonunu ise aralarında 811.000 çocuğun bulunduğu Suriyeli göçmenler oluşturmuştur (UNICEF, 2024, s. 7). Bu depremlerde konutların yıkılması nüfusun büyük bir kısmını evsiz bırakırken, işyerlerinin ağır hasar görmesi yerel ekonomilerde işsizliğin artmasına ve ekonomik faaliyetlerin büyük ölçüde durmasına yol açmıştır (Özdemir ve Engin, 2024, s. 16). Bu durum, altyapının zarar görmesi ve hane gelirlerinin düşmesi nedeniyle su ve sanitasyon hizmetlerine erişimin hem fiziksel hem de ekonomik açıdan ciddi biçimde kısıtlanmasına yol açmıştır. Bu sosyo-ekonomik yıkımın yanı sıra, deprem bölgesindeki su altyapısının ciddi biçimde zarar görmesi su kaynaklarının niteliğini ve erişilebilirliğini de doğrudan etkilemiştir. Doğal kaynak sularında uzun süre devam eden bir bulanıklık sorunu ortaya çıkmış ve deprem sonrası en yüksek kirlilik

düzeylerinin şebeke suyunda gözlemlendiği tespit edilmiştir (Şimşek ve diğerleri, 2024, ss. 75, 80). Bu durum, su kalitesindeki bozulma ve hizmet kesintileri, özellikle göçmenlerin sağlık, hijyen ve yaşam koşullarına ilişkin kırılganlıklarını artıran yapısal eşitsizlikleri yeniden görünür kılmıştır.

Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin temiz suya erişimi kronolojik olarak incelendiğinde; özellikle Güneydoğu'daki su kaynaklarının mevsimsel değişkenliği, nüfus artışı, barajlardaki doluluk oranlarındaki azalma, Türkiye genelinde yükselen sıcaklıklar ve yağış rejimindeki uzun vadeli değişiklikler ile toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler gibi kronik sorunların, depremlerin yol açtığı altyapısal tahribat, ekonomik sıkıntılar ve COVID-19 gibi küresel krizlerin ürettiği çok boyutlu kırılganlıklarla birleşmesi sonucunda, göçmenlerin suya erişiminin doğrudan etkilendiği görülmektedir.

Bununla birlikte, suya erişimde yaşanan yapısal sorunlar ile toplumsal cinsiyet arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Su ve sanitasyon sorunları; hane içi su temini ve bakım sorumluluklarının çoğunlukla kadınlara yüklenmesi, hijyen altyapısındaki eksikliklerin eğitim ve istihdama katılımı sınırlaması, açık alan tuvalet kullanımının yarattığı şiddet riski ve atık suya maruziyete bağlı sağlık tehditleri gibi nedenlerle kadınları erkeklere kıyasla orantısız ve çok boyutlu biçimde etkilemektedir (Cunningham, 2017). Nitekim Mirioğlu (2020) tarafından Balıkesir'in Bahçelievler Mahallesi'nde tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada da su kullanım pratiklerinin ev içi iş bölümü üzerinden anlamlandırıldığı; kadınların temizlik ve bakım sorumluluklarıyla özdeşleştirilerek daha fazla su tüketen konuma yerleştirildiği, erkeklerin ise su tasarrufu ve denetim üzerinden daha "bilinçli" pozisyonlarda inşa edildiği tespit edilmiştir. Bu bulgular, suya ilişkin yükümlülük ve risklerin toplumsal cinsiyet temelli bir iş bölümü çerçevesinde dağıtıldığını göstermektedir. Bu çerçevede göç bağlamında değerlendirildiğinde, suya erişimde yaşanan yapısal sorunların tüm göçmen gruplarını eşit biçimde etkilemediği; özellikle kadın göçmenleri çok boyutlu kırılganlıklarla karşı karşıya bırakabildiği sonucuna ulaşılabilir. Nitekim kadınların su ve hijyen ihtiyaçlarının büyük ölçüde karşılanmasından sorumlu olmaları, kırsal ve kentsel alanlardaki su kıtlığı, dil bariyerleri, menstrüel hijyen ürünlerine ulaşım sıkıntısı, yasal statü belirsizlikleri ve sosyal dışlanma gibi engellerle birleştiğinde, kadın göçmenleri fiziksel ve psikososyal şiddet ile istismar riskine karşı daha savunmasız hâle getirmektedir.

Son olarak, Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin geçici koruma statüsü altında belirli haklardan yararlanamaması, yaşam koşullarını ağırlaştırmaktadır. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Geçici Koruma Yönetmeliği uyarınca bu kişilere koruma sağlanmakla birlikte, sosyal yardım, belediye hizmetleri ve bazı kamusal destek mekanizmalarına erişim çeşitli kayıt ve ikamet şartlarına bağlıdır. Ayrıca geçici koruma altındaki göçmenler, kayıtlı oldukları ilin dışına çıkma konusunda seyahat kısıtlamalarına tabidir. Bu durum, özellikle kayıt dışı olan veya ikamet ilinin dışında bulunan göçmenler bakımından, su ve sanitasyon hizmetlerine erişim, sosyal yardımlar ve diğer kamu hizmetlerinden yararlanma konusunda fiili sınırlamalara ve dışlanmaya yol açabilmektedir.

Çalışma izni başvurularının Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik'in madde 5/2 hükmüne göre geçici koruma kapsamındaki yabancıları çalıştıracak işveren tarafından e-Devlet Kapısı üzerinden yapılmasının zorunlu olması ve kota sınırlamaları getirilmesi (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, t.y.) gibi sebeplerle iş piyasasına erişimleri kısıtlı bulunan geçici koruma statüsündeki göçmenlerin karşılaştıkları ekonomik yetersizlikler, yaşam koşullarını da olumsuz etkileyerek düşük kira maliyetleri nedeniyle su ve sanitasyon altyapısı zayıf, deprem sonrası hasar görmüş ve hizmet kalitesi düşük bölgelerde yaşamaya yönelmelerine sebebiyet verebilmektedir. Bu durum, özellikle hijyen kaygılarının artması ve çocuk bakımı, adet

İklim Değişikliğine Bağlı Su Kıtlığı ve Zorunlu Göç: Türkiye'nin Güneydoğusunda Suriyeli Kadın Göçmenlerin Kırılganlıkları

dönemi hijyeni ve ev içi iş bölümü bağlamında kadınlar üzerindeki görünmeyen bakım yükünün de ağırlaşmasına yol açmakta, onları hem maddi hem de psiko-sosyal açıdan savunmasız hâle getirebilmektedir. Bu sınırlamalar arasında, statünün süresinin belirsiz olması, iş piyasasına erişim koşullarının mülteci statüsündeki göçmenlerle eşit koşullara dayanmaması, geçici koruma sahibinin kayıtlı olduğu il dışına çıkışı sınırlayan seyahat kısıtlamaları, statünün ikamet iznine eşdeğer sayılmaması ve uzun süreli ikamet iznine geçiş hakkının tanınmaması yer almaktadır.

Bu doğrultuda kesişimsellik yaklaşımı, kırılganlıkların yalnızca toplumsal cinsiyetle değil, ekonomik sınıf, hukuki statü, etnik kimlik ve yerel yönetim dinamiklerinin etkileşimiyle şekillendiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla suya erişim sorunlarının teknik ya da altyapısal eksikliklerle sınırlı görülmemesi, sosyal politika, çalışma hakkı ve yapısal eşitsizliklerle bağlantılı çok boyutlu bir mesele olarak ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

3.2.4. Bölgesel girişimler ve projeler

Kıtlık, salgın hastalıklar, iklim kaynaklı göç, eşitsizlikler, siyasi istikrarsızlık ve doğal afetlerin önlenmesinde su yönetimi kritik bir rol oynamaktadır (IOM Türkiye, 2022). Etkin bir su yönetimi politikası, yalnızca çevresel sürdürülebilirliği değil, aynı zamanda toplumsal refahı ve bölgesel istikrarı da desteklemelidir. Bu bağlamda, Türkiye'nin güneydoğusundaki su kaynaklarının korunması ve iyileştirilmesi amacıyla başlatılan bölgesel girişimler büyük önem taşımaktadır.

Bunlar arasında yer alan Belediye Dayanıklılık Tesisi (MRF) Projesi, Suriye krizine yanıt olarak Avrupa Birliği'nin MADAD Fonu tarafından finanse edilen ve Avrupa Yatırım Bankası tarafından yürütülen bir girişimdir. Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Adıyaman ve Hatay'da uygulanan proje sayesinde yaklaşık 325.000 kişi, geçici koruma altındaki 90.000 kişi de dahil olmak üzere, Avrupa Birliği standartlarını karşılayan su ve kanalizasyon hizmetlerinden faydalanmaktadır (Eptisa, t.y.). Karkamış İçme Suyu Arıtma Tesisi ise Gaziantep ve sınır bölgelerine temiz içme suyu sağlamaktadır (Avrupa Birliği Dış Eylem Servisi, 2024). Ayrıca, IOM Türkiye'nin Su, Sanitasyon ve Hijyen (WASH) müdahaleleri kapsamında su kuyuları arıtılmış, otomatik kontrol panelleri ve klorlama makineleri ile su dağıtım altyapısı iyileştirilmiş ve hane düzeyinde arıtım malzemeleri sağlanmıştır. Şanlıurfa'da yüksek debili kuyulara öncelik verilerek suyun verimli kullanımı sağlanmış, yaklaşık 40.000 kişi göçmen topluluklar dahil olmak üzere sağlıklı içme suyuna erişmiştir (IOM Türkiye, 2022).

Bunların yanında, Devlet Su İşleri (DSİ) tarafından başlatılan ve bölgesel kalkınmayı hedefleyen Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) başta olmak üzere, bölge belediyelerinin su tasarrufu, atık su arıtımı ve altyapı güçlendirme çalışmaları, bölgesel kuruluşların mülteci kampları ile iş birliği içinde yürüttüğü su temini ve hijyen projeleri, su ürünleri yetiştiriciliği tesislerinin verimliliğini artırmaya yönelik girişimler ve sulamadan dönen suların kontrolü ile yeniden kullanımını amaçlayan projeler de yürütülmektedir. Ayrıca, tarımda toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimine yönelik özel ihtisas komisyonları tarafından hazırlanan raporlar ve uygulamalar, bölgedeki su kaynaklarının korunmasına katkı sağlamaktadır. Bu çabalar, yalnızca suyun etkin kullanımı ve çevresel sürdürülebilirlik açısından değil, aynı zamanda göçmen toplulukların, özellikle kadınların, sağlık ve hijyen haklarının korunması açısından da büyük önem taşımaktadır. Bölgede kurulan göçmen sağlık merkezleri aracılığıyla kadınlar ve göçmenler, temiz su, hijyen ve temel sağlık hizmetlerine erişim imkânı bulmakta; bu merkezler, su kıtlığının yol açtığı kırılganlıkların etkilerini azaltmada önemli bir rol oynamaktadır.

Bölgedeki toplumsal refahın artırılmasına ve eşitsizliklerin azaltılmasına katkı sağlamakla birlikte, bu girişimler hâlen sınırlı olup, mevcut sorunları iyileştirmek için daha kurumsal ve sürdürülebilir çözümlere ihtiyaç duyulmaktadır. Kesici, Türkiye’de su krizinin kötüleşeceğini öngörmektedir. Türkiye’nin, mevcut su ve tarım politikalarını modern bilimsel prensiplere göre yeniden yapılandırmadığı takdirde, 2025 yılı sonrası yağış miktarına bakılmaksızın kuraklık, gıda üretim kayıpları, suya erişim sorunları, sağlık problemleri ve orman yangınları gibi sorunlarla karşılaşmaya devam edeceği öngörülmektedir (Duvar English, 2025).

Küresel ısınmanın yol açtığı su krizinin ciddiyetini göz önünde bulunduran, bölgesel özellikleri dikkate alan ve kadın göçmenlerin kırılganlıklarını hesaba katan kapsamlı çalışmaların artırılması, sorunun iyileştirilmesi adına atılan temel adımlar olacaktır. Daha ileri adımlar olarak WASH çalışmalarının toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı sağlaması güvence altına alınmalıdır. Bu bağlamda, WASH program ve politikalarına entegre edilmiş toplumsal cinsiyet yaklaşımları ile ayrıştırılmış veri toplama ve analiz mekanizmaları hayata geçirilerek kadınlar, kız çocukları ve diğer kırılgan grupların özgün ihtiyaçlarını hedefleyen müdahaleler geliştirilebilir (WHO ve UNICEF, 2023). Bu nedenle, iklim değişikliğiyle mücadelede her cinsiyetin özgün ihtiyaç ve önceliklerini dikkate almak, etkilerin yalnızca kısa vadeli sonuçlar ve davranış değişiklikleriyle sınırlı olmadığını göz önünde bulundurmak büyük önem taşımaktadır (Talu, 2016, s. 73).

4. Tartışma ve Sonuç

Su kıtlığı, derin sosyal, ekonomik ve çevresel sonuçları olan acil bir küresel sorundur. Halihazırda su kıtlığı çeken ülkeler arasında sınıflandırılan ülkeler, kaynaklar azalırken talebin artmasıyla birlikte daha yüksek risklerle karşı karşıya bulunmaktadır. Günümüzde hızla artan nüfus ve su tüketimi, özellikle su kıtlığı yaşayan ülkelerde krizi derinleştirirken; suyun yerine geçebilecek yapay bir maddenin bulunamayacağı gerçeği, bu kaynağın gelecekte stratejik önemi daha da artan bir unsur hâline geleceğini göstermektedir (Mengü ve Akkuzu, 2008, s. 75). Bu bağlamda, su kıtlığının ele alınması yalnızca çevresel sürdürülebilirlik açısından değil, aynı zamanda sosyal istikrar ve insan güvenliği yönünden de önemli bir meseledir.

Türkiye, coğrafi ve iklimsel koşulları nedeniyle ciddi bir su kıtlığı ve kuraklık riskiyle karşı karşıyadır. Özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi, sınırlı su kaynakları ile artan tarımsal ve demografik baskılar nedeniyle kırılgan bir konumdadır. Artan sıcaklıklar, azalan yağışlar, su kaynaklarının düzensiz dağılımı, yetersiz baraj kapasitesi ve hidroelektrik projelerin etkileri bölgedeki su krizini derinleştirmektedir. Bu durum, özellikle Suriyeli kadın göçmenler gibi savunmasız grupların suya, hijyene ve sağlık hizmetlerine erişimini olumsuz etkileyerek toplumsal kırılganlıkları artırmaktadır. Bölgede yürütülen GAP, WASH ve MRF gibi girişimler iyileştirme sağlasa da mevcut politika ve altyapı sorunları karşısında yetersiz kalmaktadır.

Türkiye’de su kıtlığıyla mücadele; verimli su yönetimi stratejilerinin uygulanması, modern sulama tekniklerinin yaygınlaştırılması, yenilenebilir enerji ve sürdürülebilir su altyapısına yatırım yapılması, atık su arıtma ve geri dönüşüm sistemlerinin genişletilmesi, çevresel düzenlemelerin güçlendirilmesi ve kamu farkındalığının artırılması gibi bütüncül önlemler gerektirir. Doğal ekosistemlerin korunması ve restorasyonu, yenileyici tarım, yeşil kentsel altyapı ve yağmur suyu hasadı gibi doğa temelli çözümler ise su güvenliğinin yanı sıra iklim dayanıklılığı ve biyolojik çeşitlilik açısından da ek faydalar sağlar. Risk değerlendirmeleri, yerel acil durum planları ve iklime dayanıklı altyapı yatırımları da bu sürecin tamamlayıcı unsurlarıdır.

İklim Değişikliğine Bağlı Su Kıtlığı ve Zorunlu Göç: Türkiye'nin Güneydoğusunda Suriyeli Kadın Göçmenlerin Kırılganlıkları

Gelecek stratejiler, iklim değişikliği ve su kıtlığıyla mücadelede toplumsal cinsiyet duyarlılığını gözetmeli; yerel ve uluslararası iş birliğini, doğa temelli çözümleri ve katılımcı yönetişimi entegre etmelidir. Ev içi yeniden üretim emeğinin daha eşit paylaşılması, suya ilişkin yükün kadınlar üzerinde yoğunlaşmasını azaltarak sorumluluğun toplumsal düzeyde kolektifleşmesine katkı sağlayacaktır (Mirioğlu, 2020, s. 239). Böylece hem su kaynakları korunabilecek hem de kırılgan grupların yaşam koşulları sürdürülebilir biçimde iyileştirilebilecektir. Su kıtlığının Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki Suriyeli göçmen kadınlar üzerindeki orantısız etkisi özel politika müdahaleleri gerektirmektedir. Kadınlara yönelik eğitim ve farkındalık programları, suya duyarlı tarım uygulamaları ve tasarruf kampanyaları hem sağlık üzerindeki etkileri hafifletebilir hem de sürdürülebilir kullanımı destekleyebilir. Sivil toplumun kolaylaştırdığı katılımcı platformlar aracılığıyla kadınların karar alma süreçlerine dahil edilmesi önemlidir. Bununla birlikte, Suriyeli kadınların suya erişim deneyimlerine ilişkin veri eksikliği, etkili politika geliştirilmesinin önünde önemli bir engeldir; kapsamlı saha araştırmalarına ihtiyaç vardır. Suriye'de 8 Aralık 2024'te Esad rejiminin düşmesinin ardından başlayan gönüllü geri dönüşler, Türkiye'deki Suriyeli nüfusun demografik yapısının değişebileceğini göstermektedir. Bu gelişme, geçici koruma rejiminin hukuki ve idari çerçevesinin, hem geri dönüşleri hem de Türkiye'de kalmaya devam edenlerin temel hizmetlere erişimini dikkate alacak biçimde güncellenmesini gerektirmektedir.

Gelecekteki araştırmalar; iklim değişikliği, su yönetimi ve sosyal kırılganlığı birleştiren disiplinlerarası yaklaşımlar benimsemeli; doğa temelli çözümlerin etkinliğini ve ölçeklenebilirliğini değerlendirmeli; katılımcı yönetim mekanizmalarını derinlemesine incelemelidir. Ayrıca su kıtlığı, iklim kaynaklı göç ve yerinden edilme arasındaki kesişim ele alınmalı; uluslararası iş birliği ve politika müdahalelerinin etkinliği analiz edilmelidir. Nitel saha çalışmaları ve ampirik verilerle mevcut boşlukların giderilmesi, kapsayıcı ve sürdürülebilir politikalar geliştirilmesi açısından kritik önemdedir. Uluslararası düzeyde ise iklim kaynaklı göçün tanınması ve ülkelerarası iş birliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Küresel kurumlar, iklim değişikliği ile göç arasındaki ilişkiyi dikkate alarak zamanında önlem almalı ve etkilenen ülkelere mali ve teknik destek sağlamalıdır. İnsani yardım aktörleri ise koordineli ve iş birliğine dayalı yaklaşımlar geliştirmelidir.

Kaynaklar

- Abid, Z., Scheffran, J., & Zulfiqar, F. (2018). Detrimental effects of climate change on women. *Earth Systems and Environment*, 2(3), 537–551.
- Adedeji, O., Reuben, O., & Olatoye, O. (2014). Global climate change. *Journal of Geoscience and Environment Protection*, 2(2), 114–122.
- Akbulut, B., Karabıyık, E., Akço, S., & Ayaş, S. (2021). *Unseen lives on migration routes: Current situation and needs analysis—Syrian nomadic and semi-nomadic communities living in Adana, Gaziantep and Şanlıurfa provinces and Syrian seasonal migrant agricultural workers living in temporary tent settlements on Adana Plain* [Report]. Development Workshop / GOAL. <https://www.goalglobal.org/wp-content/uploads/2021/06/Home-from-Home-Current-SituationNeeds-Analysis-Report-on-Syrian-Nomadic-Semi-Nomadic-Communities-Living-in-Adana-Gaziantep-Sanlıurfa.pdf>. (Erişim tarihi: 15 Eylül 2025).
- Aksoy, Ö., Dilek, C. A., & Taşeli, B. (2020). Burden of water, refugees and security. *Turkish Bulletin of Hygiene and Experimental Biology*, 77(Suppl. 4), 11–20.
- Allen, E. M., Munala, L., & Henderson, J. R. (2021). Kenyan women bearing the cost of climate change. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(23), 12697. <https://doi.org/10.3390/ijerph182312697>.
- Als, D., Meteke, S., Stefopoulos, M., Gaffey, M. F., Kamali, M., Munyuzangabo, M., ... Bhutta, Z. A. (2020). Delivering water, sanitation and hygiene interventions to women and children in conflict settings: A systematic review. *BMJ Global Health*, 5(Suppl. 1). <https://doi.org/10.1136/bmjgh-2019-002064>.
- Cunningham, M. (2017, November 17). *4 ways access to water and sanitation affect gender equality*. Global Citizen. <https://www.globalcitizen.org/en/content/4-reasons-water-and-sanitation-are-a-gender-issue/>.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (t.y.). *Geçici koruma kapsamındaki yabancılar için çalışma izni*. <https://www.calismaizni.gov.tr/calisma-izni-hakkinda/gecici-koruma/>.
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü. (2025, 11 Aralık). *2024 yılı resmî su kaynakları istatistikleri*. <https://www.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/1916>. (Erişim tarihi: 06 Şubat 2026).
- Dimitrov, B. E. G. (2019). Effects of climate change on women. *Research Review International Journal of Multidisciplinary*, 4(5), 201–215.
- Doctors of the World. (2019). *Multi-sectoral needs assessment of Syrian refugees in Turkey*. <https://reliefweb.int/report/turkey/multi-sectoral-needs-assessment-syrian-refugees-turkey> (Erişim tarihi: 14 Eylül 2025).
- Ege, G., & Ege, M. A. (2022). COVID-19 küresel sağlık krizinin çevresel etki ve sonuçları. *JENAS Journal of Environmental and Natural Studies*, 4(1), 89–95.
- Eptisa. (t.y.). *Türkiye'de belediye dayanıklılık tesisini (MRF) desteklemek için teknik destek projesi*. <https://www.eptisa.com.tr/su-cevre-projeleri/turkiyede-belediye-dayaniklilik-tesisini-mrf-desteklemek-icin-teknik-destek-projesi-31>.

İklim Değişikliğine Bağlı Su Kıtlığı ve Zorunlu Göç: Türkiye'nin Güneydoğusunda Suriyeli Kadın Göçmenlerin Kırılmalıkları

- Ergur, S. (2023). *Turkey is faced with the crisis of having per capita water resources decline by one-third by mid-century. Climate Scorecard.* <https://www.climatescorecard.org/2023/09/turkey-is-faced-with-the-crisis-of-having-per-capita-water-resources-decline-by-one-third-by-mid-century/>. (Erişim tarihi: 30 Ağustos 2025).
- European Court of Auditors. (2024, April). *Special report 06/2024: The Facility for Refugees in Turkey.* <https://www.eca.europa.eu/en/publications/SR-2024-06>. (Erişim tarihi: 16 Eylül 2025).
- European External Action Service. (2024). *From resilience to transformation: Clean water project for Southeast Türkiye.* https://www.eeas.europa.eu/delegations/t%C3%BCrkiye/resilience-transformation-clean-water-project-southeast-t%C3%BCrkiye_en?s=230. (Erişim tarihi: 16 Eylül 2025).
- Fanack Water. (2022). *Water use in Turkey.* <https://water.fanack.com/turkey/water-use-in-turkey/>. (Erişim tarihi: 12 Ağustos 2025).
- FAO. (2021). *Water resources and agriculture* (Chapter 2.2). <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/bc8810ae-2a13-4cfe-b019-339158c7e608/content/src/html/chapter-2-2.html>. (Erişim tarihi: 08 Ağustos 2025).
- Fouad, F. M., McCall, S. J., Ayoub, H., Abu-Raddad, L. J., & Mumtaz, G. R. (2021). Vulnerability of Syrian refugees in Lebanon to COVID-19: Quantitative insights. *Conflict and Health*, 15, 13. <https://doi.org/10.1186/s13031-021-00349-6>.
- Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik. (2016). Resmî Gazete, 29705. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20168375.pdf>.
- Geçici Koruma Yönetmeliği. (2014). Resmî Gazete (Sayı: 29153). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15.htm>.
- Gönül, S. (2020). Zorunlu göç ve toplumsal cinsiyet: Suriyeli kadınların evlilik deneyimleri. *Türkiye’de Göç Araştırmaları*, 80–100.
- Haeffner, M., Baggio, J. A., & Galvin, K. (2018). Investigating environmental migration and other rural drought adaptation strategies in Baja California Sur, Mexico. *Regional Environmental Change*, 18(5), 1495–1507.
- Hockenos, P. (2021). *As the climate bakes, Turkey faces a future without water.* *Yale Environment* 360. <https://e360.yale.edu/features/as-the-climate-bakes-turkey-faces-a-future-without-water>. (Erişim tarihi: 01 Eylül 2025).
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2021). Glossary. In V. Masson-Delmotte et al. (Eds.), *Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press. Erişim Adresi: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/>. (Erişim tarihi: 09 Ağustos 2025).
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2023). *Climate Change 2023: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* (Core Writing Team, R. L. Meyer et al., Eds.). Erişim Adresi: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/>. (Erişim tarihi: 07 Ağustos 2025).

- International Organization for Migration (IOM) Türkiye. (2022). *IOM Turkey WASH Interventions - Water Well Purification Projects*. Erişim Adresi: <https://turkiye.iom.int/stories/iom-turkey-wash-interventions-water-well-purification-projects>. (Erişim tarihi: 10 Eylül 2025).
- International Organization for Migration (IOM). (2019). *Glossary on Migration (IML No. 34)*. Erişim Adresi: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf. (Erişim tarihi: 05 Ağustos 2025).
- Jaatinen, N. (2019, October 25). *Water doesn't flow nonstop to the Öncüpınar refugee camp*. *Crisis & Environment*. <https://crisisandenvironment.com/water-doesnt-flow-nonstop/>. (Erişim tarihi: 12 Eylül 2025).
- Karaman, V., & Demirel, H. (2025). İklim değişikliğine bağlı göçlerin kadınlar üzerindeki etkileri. *Sakarya Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 49–63. <https://doi.org/10.61158/saukad.1512976>.
- Kedzierska, J. (2020). *Syrian refugees in south-east Turkey have no access to clean water, toilets or education*. DevelopmentAid. Erişim Adresi: <https://www.developmentaid.org/news-stream/post/76986/syrian-refugees-in-south-east-turkey-have-no-access-to-clean-water-toilets-or-education>. (Erişim tarihi: 12 Eylül 2025).
- Kesici, E. (2025). *Expert warns of worsening water crisis in Turkey*. Duvar English. Erişim Adresi: <https://www.duvarenglish.com/expert-warns-of-worsening-water-crisis-in-turkey-news-65669>. (Erişim tarihi: 18 Eylül 2025).
- Kılıç, S. (2008). Küresel iklim değişikliği sürecinde su yönetimi. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 39, 161–186.
- Maller, C. (2011). Practices involving energy and water consumption in migrant households. *Urban Consumption*, 237–250.
- Mengü, G. P., & Akkuzu, E. (2008). Küresel su krizi ve su hasadı teknikleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 75–85.
- Mirioglu, G. (2020). Su tüketiminin toplumsal cinsiyet üzerinden okunması: Balıkesir örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 18(2), 197–216.
- Moayedi, M., & Hayati, D. (2023). Identifying strategies for adaptation of rural women to climate variability in water scarce areas. *Frontiers in Water*, 5, 1177684. <https://doi.org/10.3389/frwa.2023.1177684>.
- Morales, J. (2022). *The Water Crisis in Türkiye* [ArcGIS StoryMap]. ArcGIS StoryMaps. Erişim Adresi: <https://storymaps.arcgis.com/stories/69d052f1532345c8b5ed6bf74a2de056>. (Erişim tarihi: 01 Eylül 2025).
- Newsroom. (2025). *Türkiye faces deepening water crisis as drought, mismanagement drain resources*. Türkiye Today. Erişim Adresi: <https://www.turkiyetoday.com/lifestyle/turkiye-faces-deepening-water-crisis-as-drought-mismanagement-drain-resources-120852>. (Erişim tarihi: 11 Eylül 2025).
- OHCHR. (2022). *Climate change exacerbates violence against women and girls*. United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. Erişim Adresi: <https://www.ohchr.org/en/stories/2022/07/climate-change-exacerbates-violence-against-women-and-girls>. (Erişim tarihi: 17 Ağustos 2025).
- Oxfam International. (2005). *The tsunami's impact on women* (Oxfam Briefing Note). Oxfam GB.

- Reed, H. E., Ludwig, B., & Braslow, L. (2016). Forced migration. In *International handbook of migration and population distribution* (Vol. 27, pp. 605–625). Springer.
- Riaz, H. (2025). *The gendered impact of climate change: A multidisciplinary approach to environmental justice*. Journal of Gender, Power, and Social Transformation, 2(1), 18–25.
- Roos, N., Pärn, T., Lindgren, H., and Nordin, M. (2021). *Maternal and newborn health risks of climate change: A call for awareness and global action*. Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica, 100(4), 566-570.
- Rothschild, J., & Haase, E. (2023). The mental health of women and climate change: Direct neuropsychiatric impacts and associated psychological concerns. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 160(2), 405–413.
- Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği. (2020, 18 Eylül). *COVID-19 salgınının Türkiye’de mülteciler üzerindeki etkilerinin sektörel analizi* [Covid-19 pandemic’s sectoral impact on refugees living in Turkey]. STGM. <https://www.stgm.org.tr/e-kutuphane/covid-19-salgininin-turkiyede-multeciler-uzerindeki-etkilerinin-sektorel-analizi>.
- Sırma, Ç. S. (2023). İklim değişirken kadın olmak: İklim değişikliğinde toplumsal cinsiyet rolleri kaynaklı kırılğanlık. *Sosyal Bilimlerde Akademik Araştırma ve Değerlendirmeler-II*, 47, 62.
- Sidun, N. M., and Gibbons, J. L. (2024). Women, girls, and climate change: Human rights, vulnerabilities, and opportunities. *International Journal of Psychology*, 59(2), 257–266.
- Şimşek, C. E., et al. (2024). *Response of water resources to the Kahramanmaraş earthquakes (MW 7.7 and MW 7.6) that occurred on February 6, 2023, on the East Anatolian Fault Zone (Türkiye)*. Turkish Journal of Earth Sciences, 33(1), 69–84.
- T. C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (2025, Eylül 4). Geçici koruma. T. C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. Erişim Adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>. (Erişim tarihi: 27 Ağustos 2025).
- T.C. Resmî Gazete. (2014, 22 Ekim). Geçici Koruma Yönetmeliği (No. 29153). Bakanlar Kurulu Kararı: 2014/6883.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. (2025). İstatistik bülteni. Erişim Adresi: <https://istatistik.tarimorman.gov.tr/> (Erişim tarihi: 08 Kasım 2025).
- Talu, N. (2016). İklim değişikliği ve toplumsal cinsiyet politika belirleme süreçleri. *Yasama Dergisi*, 33, 68–87.
- Taşkolu, İ., & Güngör, M. (2025). Kuraklık analizi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi örneği. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 31(3), 398–408.
- The Water Project. (2025). *Water in crisis: Turkey, Syria, and Iraq*. Erişim Adresi: <https://thewaterproject.org/water-crisis/water-in-crisis-turkey-syria-iraq>. (Erişim tarihi: 20 Ağustos 2025).
- Tufail, Z., Ahmer, W., Gulzar, S., Hasanain, M., & Shah, H. H. (2023). Menstrual hygiene management in flood-affected Pakistan: Addressing challenges and ensuring women's health and dignity. *Frontiers in Global Women's Health*, 4, 1238526. <https://doi.org/10.3389/fgwh.2023.1238526>.
- Turan, E. S. (2018). Türkiye’nin iklim değişikliğine bağlı kuraklık durumu. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 4(1), 63–69.

- Uçar, C. (2020). Gaziantep parça başı emek piyasasının Suriyeli kadınları: Emek, zorunlu göç ve şiddet. *Türkiye’de Göç Araştırmaları*, 38- 55.
- UN Women. (2016). *FPI Brief: Women’s Engagement in Peace, Security and Recovery*. Erişim Adresi: https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2016/FPI%20Brief-GIR_V2.pdf. (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2025).
- UN Women. (2025, April 21). *How gender inequality and climate change are interconnected*. UN Women Knowledge Hub. Erişim Adresi: <https://www.unwomen.org/en/articles/explainer/how-gender-inequality-and-climate-change-are-interconnected> (Erişim tarihi: 12 Şubat 2025).
- UNESCO World Water Assessment Programme. (2025). *The United Nations World Water Development Report 2025: Mountains and glaciers: Water towers* (R. Connor, Ed.). UNESCO. Erişim Adresi: <https://doi.org/10.54679/UTAH5608>. (Erişim tarihi: 14 Ağustos 2025).
- UNHCR. (2015). *Global trends 2014: World at war*. UNHCR. Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/uk/media/unhcr-global-trends-2014>. (Erişim tarihi: 14 Ağustos 2025).
- UNHCR. (2024). *Refugee statistics*. UNHCR. Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics>. (Erişim tarihi: 17 Ağustos 2025).
- UNICEF, & World Health Organization. (2023, July 6). *Women and girls bear brunt of water and sanitation crisis—New UNICEF WHO report*. World Health Organization. <https://www.who.int/news/item/06-07-2023-women-and-girls-bear-brunt-of-water-and-sanitation-crisis---new-unicef-who-report>. (Erişim tarihi: 22 Ağustos 2025).
- UNICEF. (2024, Mart). *Consolidated emergency report 2023: Syrian refugees*. UNICEF Country Offices of Türkiye, Lebanon, Jordan, Iraq and Egypt, and UNICEF Middle East and North Africa Regional Office. Erişim Adresi: <https://open.unicef.org/sites/transparency/files/2024-05/Syrian%20Refugees%20CER%202023.pdf>. (Erişim tarihi: 04 Eylül 2025).
- United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). (1992). *United Nations Framework Convention on Climate Change*. Erişim Adresi: <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>. (Erişim tarihi: 06 Ağustos 2025).
- United States National Drought Mitigation Center. (2023–2025). *Drought hotspots around the world*. Prepared for the United Nations Convention to Combat Desertification (UNCCD). Erişim Adresi: https://www.unccd.int/sites/default/files/2025-07/Drought%20Hotspots%202023-2025_ENG.pdf. (Erişim tarihi: 27 Ağustos 2025).
- UN-Water. (2023). *Indicator 6.1.1: Proportion of population using safely managed drinking water services*. SDG 6 Data Portal. Erişim Adresi: <https://sdg6data.org/en/indicator/6.1.1>. (Erişim tarihi: 16 Ağustos 2025).
- UN-Water. (2024). *Progress on ambient water quality: 2024 update*. Erişim Adresi: <https://www.unwater.org/publications/progress-ambient-water-quality-2024-update>. (Erişim tarihi: 19 Ağustos 2025).

İklim Değişikliğine Bağlı Su Kıtlığı ve Zorunlu Göç: Türkiye'nin Güneydoğusunda Suriyeli Kadın Göçmenlerin Kırılmalıkları

- UN-Water. (2024). *Source data of indicator 6.3.2: Proportion of bodies of water with good ambient water quality (2017–2023)*. Global Environment Monitoring System for Freshwater (GEMS/Water). Erişim Adresi: <https://sdg6data.org/en/indicator/6.3.2>. (Erişim tarihi: 16 Ağustos 2025).
- UN-Water. (t.y.). *Water quality and wastewater*. <https://www.unwater.org/water-facts/water-and-climate-change>. (Erişim tarihi: 07 Ağustos 2025).
- Uzun, A. (2015). Günümüzün sosyal ve ekonomik sorunu olan Suriyelilerin mülteci ve ekonomi hukuku bakımından değerlendirilmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 1, 107–120.
- World Bank. (2016). *Valuing of Water Resources in Turkey A Methodological Overview and Case Study*. Erişim Adresi: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/600681476343083047/pdf/AUS10650-REVISED-PUBLIC-Turkey-NCA-Water-Valuation-Report-FINAL-CLEAN.pdf>. (Erişim tarihi: 09 Ağustos 2025).
- WWF-Türkiye. (2023, Mart 22). *Dünya Su Günü*. Erişim Adresi: <https://www.wwf.org.tr/?13200/dunyasugunu>. (Erişim tarihi: 13 Ağustos 2025).
- WWF-Türkiye. (tarih yok). *Türkiye'de Su Kaynaklarının Güncel Durumu*. Erişim Adresi: <https://www.wwf.org.tr/kesfet/tatli-su/turkiyede-su-kaynaklarinin-guncel-durumu/>. (Erişim tarihi: 20 Ağustos 2025).